

Arbetsmarknadsdepartementet
Enheten för mänskliga rättigheter och
diskrimineringsfrågor

Sveriges tjugofjärde och tjugofemte periodiska rapport till FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering

Inledning

Bland de inledande paragraferna i svensk grundlag framgår att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet. Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Under den senaste rapporteringsperioden har framsteg gjorts i arbetet för att stärka de mänskliga rättigheterna samtidigt som det kvarstår utmaningar.

Sverige överlämnar härmed sin tjugofjärde och tjugofemte periodiska rapport i enlighet med artikel nio i den internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. På rekommendation av kommittén för avskaffande av rasdiskriminering utgör denna rapport en uppföljning av tidigare rapporter. Under respektive artikel redovisas vilka åtgärder som har vidtagits i den senaste rapporteringscykeln. Punkterna i kommitténs sammanfattande slutsatser till Sveriges tjugoundra och tjugotredje rapport berörs under relevant artikel.

Artikel 2.1

Befolkningsstatistik, särskilt om punkterna 4 och 5 i kommitténs rekommendationer

Statistik

1. Befolkningsstatistik redovisas bland annat av Statistiska Centralbyrån (SCB). Statistiken innefattar bland annat folkmängd efter kön, medborgarskap och födelseland, se nedanstående tabeller.

Tabell 1. Folkmängd efter bakgrund 31 december 2021

	Antal	Andel	därav kvinnor	därav män
Total	10 452 326	100,0	49,7	50,3
Utrikes födda	2 090 503	20,0	9,9	10,1
Inrikes födda	8 361 823	80,0	39,7	40,3
därav inrikes födda med två utrikes födda föräldrar	662 069	6,3	3,1	3,3
därav inrikes födda med en inrikes och en utrikes födda förälder	805 340	7,7	3,8	3,9
därav inrikes födda med två inrikes födda föräldrar	6 894 414	66,0	32,9	33,1

Källa: Statistiska centralbyrån

Tabell 2. Utrikes födda efter födelsevärldsdel 31 december 2021

	Antal	Andel	därav kvinnor	därav män
Asien	820 127	39,2	19,1	20,2
EU utom Norden	359 318	17,2	8,5	8,7
Europa utom EU och Norden	309 649	14,8	7,3	7,5
Afrika	244 803	11,7	5,5	6,2
Norden utom Sverige	221 614	10,6	6,1	4,5
Sydamerika	77 282	3,7	1,9	1,8
Nordamerika	44 362	2,1	1,0	1,1
Oceanien	6 634	0,3	0,1	0,2
Sovjetunionen	5 219	0,2	0,2	0,1
Okänt	1 495	0,1	0,0	0,0

Totalt utrikes födda	2 090 503	100,0	49,7	50,3
-----------------------------	------------------	--------------	-------------	-------------

Källa: Statistiska centralbyrån

Tabell 3. De vanligaste födelseländerna för utrikes födda, antal 31 december 2021

	Kvinnor	Män	Totalt
Syrien	86 822	109 255	196 077
Irak	67 902	78 867	146 769
Finland	83 333	53 274	136 607
Polen	49 699	45 377	95 076
Iran	39 416	43 706	83 122
Somalia	35 381	34 706	70 087
Afghanistan	22 038	40 765	62 803
Jugoslavien	31 310	31 134	62 444
Bosnien och Hercegovina	30 386	29 808	60 194
Turkiet	24 336	29 668	54 004
Tyskland	27 827	25 133	52 960
Eritrea	21 849	26 429	48 278
Indien	21 988	25 381	47 369
Thailand	35 377	9 732	45 109
Norge	22 146	18 479	40 625
Danmark	18 075	20 399	38 474
Kina	21 888	15 284	37 172
Rumänien	16 445	17 250	33 695
Förenade kungariket	11 110	20 883	31 993
Libanon	13 194	16 119	29 313

Källa: Statistiska centralbyrån

- Övergripande uppgifter om befolkningens sammansättning och levnadsförhållanden utgör ett viktigt, och många gånger nödvändigt, underlag för att utforma och följa upp regeringens politik. Under rekommendationerna 6 och 7 finns statistik vad gäller frågor om diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning.
- Sverige har samtidigt en restriktiv syn på statistik och datainsamling i förhållande till bland annat de nationella minoriteterna. Det är viktigt att visa lyhördhet inför olika gruppers förutsättningar och behov, och därmed att samla in kunskap om människors livsvillkor på olika sätt. Ett antal fördjupningsstudier har genomförts under perioden, se vidare

exempel under punkt 8, 34, 47, 87, 101 och 104. Dessa studier bidrar till underlag till arbetet för att förbättra allas lika åtnjutande av rättigheterna i konventionen. För information om svensk lagstiftning på området se punkten 6 i Sveriges nittonde till tjugoförsta rapporten samt punkt 26 i Sveriges tjugoandra och tjugotredje rapport.

4. Ett av flera sätt att visa på hur olika etniska gruppers rättigheter tillvaratas är statistik kring möjligheten att utveckla och använda sitt eller sina språk. Undervisningen i modersmål följer en nationell kursplan som är gemensam för alla språk som kan läsas som modersmål samt även för nationella minoritetsspråk. Elever i grundskolan och motsvarande skolformer som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska enligt skollagen erbjudas modersmålsundervisning i detta språk. En förutsättning är att språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och eleven har grundläggande kunskaper i språket. Huvudmannens skyldighet att anordna modersmålsundervisning är begränsad till att gälla de språk där minst fem elever som ska erbjudas modersmålsundervisning i språket önskar sådan undervisning. Ett villkor är även att det finns tillgång till lämplig lärare.
5. Elever i grundskolan och motsvarande skolformer som tillhör en nationell minoritet får delta i modersmålsundervisning i det nationella minoritetsspråket även utan att ha vare sig en förälder som har språket som modersmål eller förkunskaper i språket. Dessa elever har rätt till modersmålsundervisning i språket om bara en elev i huvudmannens skolor önskar sådan undervisning.
6. Anledning till att inte alla elever deltar beror på flera olika faktorer (jfr. tabell 4 och 5 nedan och skillnaden mellan antalet berättigade elever och de som faktiskt deltar). Det beror på att ämnet är frivilligt och inte reglerat i timplanen och ofta förläggs efter skoldagen samt att eleverna måste ha grundläggande kunskaper i ämnet. Ämnets frivilliga status gör att ämnet upplevs som mindre betydelsefullt inte bara av elever utan även av skolchefer, rektorer, övriga lärare och av vårdnadshavare. Det finns även strukturella faktorer som har betydelse, det gäller framför allt brist på modersmålslärare och i synnerhet brist på behöriga modersmålslärare. Särskilt specialskolor och grundsärskolor har svårigheter att rekrytera lärare med kompetens att möta deras elevers särskilda behov. Vidare är tillgången till modersmålslärare ojämnt

fördelad över landet där i synnerhet mindre kommuner och glesbygdskommuner har svårigheter med rekryteringen.

7. Uppgifterna om modersmålsundervisning utgör en del i Statens skolverks (Skolverket) nationella uppföljningssystem för skolektorn och rapporteras baserat på uppgifter som gäller den 15 oktober årligen.

Tabell 4. Elever med undervisning i modersmål i grundskolan läsåret 2021/22

De största modersmålen	Antal elever berättigade till undervisning i modersmål	Elever som deltar i modersmålsundervisning
Arabiska	79 331	56 562
Somaliska	21 583	16 808
Engelska	19 223	9 926
Bosniska/kroatiska/serbiska	16 619	8 389
Kurdiska	16 124	8 595
Persiska	14 360	8 211
Spanska	14 133	6 901
Albanska	10 385	5 919
Polska	6 662	5 720
Tigrinja	8 916	6 390
Övriga språk (173 st.)	104 292	50 769
Totalt	314 628	184 190

Källa: Statens skolverk, Sveriges officiella statistik

Tabell 5. Elever med undervisning i grundskolan i nationella minoritetsspråk läsåret 2021/22

Totalt	Elever berättigade till undervisning i nationella minoritetsspråk	Elever som deltar i undervisning i nationella minoritetsspråk
Finska	8 847	4 657
Jiddisch	18	17
Meänkieli	351	177
Romska	2 389	651
Samiska	745	499
Totalt	12 350	6 001

Anm. Uppgiften om elever som deltar i undervisning i nationella minoritetsspråk baseras på det antal berättigade elever som skolorna har kännedom om.

Källa: Statens skolverk, Sveriges officiella statistik

Studie om etnisk mångfald och ekonomiska livsvillkor

8. Statistiska Centralbyrån (SCB) har haft i uppdrag att ta fram en rapport om ekonomiska livsvillkor. Rapporten baseras på registerbaserad statistik över befolkningen i Sverige och jämför de ekonomiska livsvillkoren för personer födda i Sverige, vars föräldrar är födda i Sverige, med villkoren för personer med utomeuropeisk bakgrund (personer födda utanför Europa, som bott minst tio år i Sverige, samt personer födda i Sverige med minst en förälder född utanför Europa). Inledningsvis visas att levnadsförhållanden, som utbildningsnivå, sysselsättning och i vilken typ av område man bor, skiljer sig åt mellan personer med olika bakgrund. Personer med utomeuropeisk bakgrund har i flera fall vad som kan beskrivas som sämre socioekonomiska förutsättningar än personer med svensk bakgrund. Personer med svensk bakgrund har högre arbetsinkomst och högre nettoinkomst än personer med utomeuropeisk bakgrund. Resultat från den statistiska analysen visar att det finns inkomstskillnader som inte kan förklaras av ålder, utbildning, sysselsättning eller boenderegion. De oförklarade inkomstskillnaderna är särskilt stora mellan personer med svensk bakgrund och personer födda utanför Europa, som bott minst tio år i Sverige. En analys av födelseregioner visar att de oförklarade inkomstskillnaderna vanligen är störst för kvinnor och män födda i Afrika söder om Sahara respektive för kvinnor och män födda i Sverige med minst en förälder född i Afrika söder om Sahara. SCB skriver att skillnaderna kan bero på flera olika typer av faktorer, vilka inte ingår i den statistiska analysen, exempelvis yrke, språkkunskaper, eller rasism och diskriminering. SCB framför i sin analys att det är möjligt att rasism och diskriminering också kan påverka de faktorer som ingår i analysen, exempelvis att en del av skillnaderna i sysselsättning kan bero på rasism och diskriminering på arbetsmarknaden. Rapporten visar att personer med utomeuropeisk bakgrund har yrken som sämre matchar deras utbildning. Det är också vanligare bland personer med utomeuropeisk bakgrund att inte ha ett jobb.

Straffrättslig lagstiftning och dess tillämpning, särskilt om punkterna 10 och 11

Konstitutionell och straffrättslig lagstiftning

9. Som framgår av den nittonde till tjugoförsta rapporten finns ett grundläggande skydd mot bl.a. etnisk diskriminering i svensk grundlag. Sedan 2011 finns även en programförklaring i grundlag om skydd för minoriteter som innebär att samiska folkets och andra minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.
10. För mer information om relevant straffrättslig lagstiftning se punkterna 20 och 21 i den nittonde till tjugoförsta rapporten.

Rättsväsendets arbete mot bl.a. hatbrott

11. Polismyndighetens arbete utgår från legalitetsprincipen, vilket kräver att polisen har stöd i rättsordningen för sitt handlande. Allt arbete som Polismyndigheten utför sker därmed genom tillämpning av relevant lagstiftning. Polismyndigheten ska, liksom andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter, i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Detta är grundläggande rättsstatliga principer och följer av svensk grundlag. Den relevanta straffrättsliga regleringen tar inte sikte särskilt på offentliga tjänstemän och politiker. Detta innebär att polisen utreder brott som begås av t.ex. politiker på samma sätt som brott som begås av andra. Det ankommer på domstolarna att skipa rätt och att därvid ta ställning till om det föreligger försvårande omständigheter eller bör tas hänsyn till det sammanhang i vilket ett uttalande fälldes osv. Inom ramen för pågående uppdrag om hatbrott och andra brott som hotar demokratin pågår en utveckling av begreppet demokratihotande brottslighet. Syftet med utvecklingen av begreppet är att på ett mer effektivt sätt kunna upptäcka, utreda och lagföra samt skapa enhetlighet över landets samtliga polisregioner gällande bland annat hatbrott. Polisregionerna har enligt beslut från rikspolischefen 2015 förstärkt förmågan att bekämpa hatbrott och brott mot de grundläggande fri- och rättigheterna bland annat genom inrättande av hatbrottsgrupper, utökade utbildningsinsatser och förstärkt samverkan med trossamfund och representanter för olika minoritetsgrupper. Polisregionernas förmåga att bekämpa hatbrott och

andra brott mot de grundläggande fri- och rättigheterna kommer att utvärderas under 2023. Det är en ambition att denna typ av brottslighet ska utredas av särskilt utpekad resurs.

12. Polismyndigheten har sedan 2008 en hatbrottsmarkering i sitt utredningssystem. Detta innebär att ett ärende markeras när det finns anledning att anta att motivet bakom brottet är att kränka en individ, grupp eller folkgrupp till följd av dennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung, trosbekännelse, sexuella läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck, eller annan liknande omständighet. Denna markering har utvärderats av Brottsförebyggande rådet (Brå) och Polismyndigheten. Som en del av regeringsuppdraget om hatbrott och andra brott som hotar demokratin genomförs en dialog inom myndigheten kring vad som kan göras för att öka antalet korrekt markerade ärenden. Ett nära samarbete med Åklagarmyndigheten pågår för att öka lagföringen i denna typ av ärenden.
13. Utbildning i syfte att öka kompetensen avseende hatbrott och brott som hotar de grundläggande fri- och rättigheterna ingår som en del vid samtliga landets lärosäten för polisutbildningen. Det förekommer även utbildning om hatbrott i grundutbildning för operatörer vid polisens kontaktcenter (som är ”första linjens anmälningsupptagare” vid telefon) samt i likabehandlingsutbildning kring bemötande för servicepersonal (t.ex. receptionister, passhandläggare med mera). Sedan tidigare ingår ett hatbrottsmoment i utbildningen för förundersökningsledare. Det finns även tre specifika hatbrottsutbildningar som riktar sig till utredare, gruppchefer, kommun- och områdespoliser.
14. I september 2021 genomfördes en workshop i mänskliga rättigheter för målgruppen chefer i Polismyndigheten. Workshopen innehöll ett tema med fokus på hur internationell kritik och rekommendationer rörande diskriminering och rasism kan bidra till utveckling av polisens verksamhet.
15. I juni 2022 genomfördes en webbaserad utbildningsdag med fokus på hatbrott och antisemitism anordnad av Forum för levande historia (FLH) tillsammans med Svenska kommittén mot antisemitism och Polismyndigheten. Målgruppen var alla anställda inom Polismyndigheten.

16. För information om utbildning av domare se punkten 89 i den tjugoandra och tjugotredje rapporten.
17. Hatbrott är ett prioriterat område för Åklagarmyndigheten som har fortsatt att aktivt arbeta mot hatbrott. Den interna och obligatoriska grundutbildningen för nya åklagare innehåller ett antal föreläsningar om hatbrott. Under dessa föreläsningar får deltagarna lära sig om de olika hatbrotten och hur de som åklagare bör hantera dem.
18. Sedan ett par år tillbaka har Åklagarmyndigheten utsett en senior åklagare till nationell hatbrottsexpert. Den utsedde hatbrottsexperten arbetar nära Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum och tillsammans har de regelbundna möten om aktuella frågor inom hatbrottsområdet.
19. Varje åklagarkammare har minst en, men de större åklagarkamrarna har oftast flera, åklagare som hanterar alla hatbrott på den aktuella åklagarkammaren. Syftet med detta upplägg är att uppnå bästa möjliga resultat i varje enskilt fall som rör hatbrott. De åklagare som arbetar med hatbrott ingår i ett nationellt nätverk. Nätverket har regelbundna digitala möten där det finns möjlighet att diskutera aktuella frågor som rör hatbrott. Nätverket leds av den nationella hatbrottsexperten.
20. När Polismyndigheten rapporterar ett brott till en åklagarkammare kan brottet markeras som ett hatbrott, se punkt 13. Det innebär att åklagarkammaren redan när ärendet inkommer kan se att Polismyndigheten har identifierat brottet som ett möjligt hatbrott. Åklagarkammaren kan därför direkt fördela ärendet på den åklagare på den aktuella åklagarkammaren som arbetar med hatbrott.
21. Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum har tagit fram en rättslig vägledning för hatbrott. Den rättsliga vägledningen syftar till att ge stöd till åklagare, även de åklagare som inte arbetar med hatbrott på daglig basis, och den innehåller bl.a. en redogörelse för vilka lagar som är tillämpliga och relevanta avgöranden från såväl svenska domstolar som Europadomstolen. Den rättsliga vägledningen innehåller också information om vad åklagare bör tänka på vid förundersökningar om hatbrott.

Hatbrottstatistik

22. Med hatbrott avses i Sverige bestämmelserna om hets mot folkgrupp och olaga diskriminering samt den straffskärpningsregel som innebär att det som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt ska beaktas om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck eller annan liknande omständighet. Den överväldigande majoriteten av anmälda hatbrott avser straffskärpningsregeln. I tabell 6 respektive 7 redovisas de enskilda brottstyperna hets mot folkgrupp och olaga diskriminering. I punkterna 35–36 i Sveriges nittonde och tjugoförsta rapport beskrivs några förklaringar till den låga personuppleringen och det låga antalet lagförda brott gällande exempelvis olaga diskriminering som framgår i tabell 7.

Tabell 6 statistik gällande hets mot folkgrupp 2019 – 2021

	2019	2020	2021
Anmälda brott	1 422	1 476	1 109
Handlagda brott	2 277	1 899	1 264
Utredda brott	1 562	1 192	633
Personupplarade brott	565	558	137
Antal väckta åtal	535	472	116
Personupplaringsprocent	25 %	29 %	11 %
Lagföringsbeslut*	143	116	70
Fängelse*	7	4	3
Villkorlig dom*	74	53	33
Böter*	39	23	20

Källa: Officiell kriminalstatistik (Brå).

Tabell 7 statistik gällande olaga diskriminering 2019 – 2021

	2019	2020	2021
Anmälda brott	162	114	118
Handlagda brott	146	138	120
Utredda brott	83	80	55
Personupplarade brott	-	-	-
Antal väckta åtal	-	-	-
Personupplaringsprocent	-	-	-
Lagföringsbeslut*	-	-	-
Fängelse*	-	-	-

Villkorlig dom*	-	-	-
Böter*	-	-	-

Anm.*Det går inte att jämföra lagföringsstatistiken (lagföringsbeslut, fängelse, villkorlig dom och böter) med övrig statistik. Det beror bl.a. på att uppgifterna hämtas från olika ärendehanteringssystem inom rättsväsendet med olika sätt att registrera brott och att det inte finns någon enkel koppling mellan uppgifter som rör samma ärende. Ett utvecklingsarbete pågår dock för att ärenden ska kunna följas genom hela rättskedjan. Källa: Officiell kriminalstatistik (Brå).

23. Hatbrottsstatistiken utgörs av polisanmälda brott där Brå har identifierat ett hatbrottsmotiv samt uppgifter om hur dessa brott hanterats av rättsväsendet. Hatbrottsstatistiken publiceras vartannat år och däremellan publicerar Brå fördjupade statistiska undersökningar på området. I arbetet med statistiken över polisanmälda hatbrott 2020 har omfattande metodförändringar gjorts. Det innebär att statistiken detta år inte är jämförbar med Brås tidigare hatbrottsstatistik. Från och med 2020 är Brås statistik över polisanmälda brott med hatbrottsmotiv en totalundersökning av alla polisanmälningar som polisen har hatbrottsmarkerat. Förändringen har gjorts för att öka statistikens relevans. Den nya statistiken kan bland annat användas som ett mer relevant underlag för att följa upp handläggningsbeslut om anmälda brott med hatbrottsmotiv. Förändringarna gör det även möjligt att använda hatbrottsstatistiken som ett verktyg för verksamhetsuppföljning, exempelvis för att utvärdera polisens initiala hantering av hatbrottsmarkerade anmälningar. Statistiken blir således mer verksamhetsnära. Under hösten 2023 publiceras handläggningsresultaten som är baserade på den nya statistiken. När denna statistik publiceras går det att följa till exempel hur många av de polisanmälda hatbrotten som har utretts, hur många som har personupplärats och hur många åtal som väckts.

24. År 2020 identifierades 1 994 anmälningar med totalt 2 031 främlingsfientliga och rasistiska hatbrottsmotiv. I kategorin ingår afro-fobiska hatbrott (som utgjorde 28 procent av de anmälda brotten), antiziganistiska hatbrott (3 procent), hatbrott mot samer (1 procent) samt övriga främlingsfientliga och rasistiska hatbrott (68 procent). Kategorin ”övriga främlingsfientliga och rasistiska hatbrott” inkluderar hatbrott riktade mot en utländsk nationalitet eller etnicitet (95 procent), mot svensk nationalitet (2 procent) och mot okänd (3 procent). Av de totalt 3 398 anmälningarna innehöll de flesta, 3 114 anmälningar, endast ett hatbrottsmotiv. Drygt 8 procent av dem innehöll dock fler än ett motiv:

261 anmälningar innehöll två motiv, 19 anmälningar tre motiv och 4 anmälningar fyra motiv. Den vanligaste kombinationen av överlappande hatbrottsmotiv var islamofobiska tillsammans med övriga främlingsfientliga och rasistiska. Andra vanliga hatbrottsmotiv som framträdde tillsammans var ett homofobiskt tillsammans med ett transfobiskt motiv samt ett afrofbiskt tillsammans med ett övrigt främlingsfientligt och rasistiskt motiv. Skillnaden mellan antalet anmälningar och antalet hatbrottsmotiv beror på att det i en del anmälningar framgick fler än ett hatbrottsmotiv.

25. Av de anmälda brotten med främlingsfientliga och rasistiska hatbrottsmotiv utgjorde ofredande den vanligaste brottskategorin. Ungefär var tredje anmälda brott (32,5 procent) avsåg ofredande. Den näst vanligaste brottskategorin var ärekränkning (15,7 procent) följt av olaga hot (15,4 procent), hets mot folkgrupp (13,9 procent) och misshandel (11,7 procent). Mindre vanliga brottskategorier var klotter och skadegörelse (5,5 procent), övriga brott (2,8 procent), olaga diskriminering (1,9 procent) och frihets- och integritetsbrott (0,7 procent).
26. Statistik gällande tidigare år visar att andelen anmälda brott som personupplärats (vilket innebär att de lett till åtal, åtalsunderlåtelse eller strafföreläggande) under perioden 2013–2018 har legat på en relativt jämn nivå – mellan 3,4 och 5,2 procent. Den låga andelen personupplärade brott kan förklaras med de anmälda brotternas karaktär. Förutsättningarna när det gäller att personupplära brott som skadegörelse/klotter är generellt sämre än när det gäller att personupplära misshandel eller liknande brott. Det är ingen skillnad mellan brott med hatbrottsmotiv och övriga brott när det gäller graden av personupplärning.
27. Hatbrottstatistiken beskriver hur hatbrott uppmärksammas och hanteras inom rättsväsendet samt strukturen på de anmälda händelserna, till exempel nivåer, brottskategorier och typ av hatbrottsmotiv. Eftersom de flesta av dessa brottsliga händelser inte polisanmäls, anger inte statistiken fullt ut förekomsten av hatbrott i samhället.
28. Brå genomför årligen den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) vars syfte är att undersöka människors utsatthet för brott, upplevelse av

oro och otrygghet samt förtroende för rättsväsendet, liksom brottsutsattas erfarenheter av kontakter med rättsväsendet. Brå har i olika fördjupningsstudier av NTU beskrivit utsattheten för hatbrott. Statistiken över självrapporterad utsatthet enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) kan komplettera bilden av utsattheten för hatbrott. Enligt NTU utsattes 1,6 procent av befolkningen för främlingsfientliga hatbrott under perioden 2014–2016, vilket är 0,2 procentenheter mer än tidigare rapporterad period.

Åtgärder för att bekämpa terrorism, särskilt om punkterna 20 och 21 i kommitténs rekommendationer

29. En grundläggande förutsättning för all terrorismbekämpning är att mänskliga rättigheter och rättsstatens principer respekteras. Det gäller även skyddet för den personliga integriteten. Dessa principer genomsyrar Sveriges arbete mot terrorism såväl nationellt som internationellt. Terrorism får endast bekämpas med medel som hör hemma i ett öppet, demokratiskt och rättssäkert samhälle (skr. 2014/15:146).
30. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen ska enligt svensk grundlag, liksom andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter, i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.
31. Den svenska straffrättsliga terrorismlagstiftningen har huvudsakligen tillkommit för att genomföra olika internationella förpliktelser inom ramen för Förenta nationerna, Europarådet, Europeiska unionen och Financial Action Task Force. Vid utformningen av lagstiftningen, senast i samband med införandet av den nya terroristbrottslagen, har det skett en noggrann prövning av bestämmelsernas förenlighet med grundläggande fri- och rättigheter. Genom den nya terroristbrottslagens bestämmelse om terroristbrott ändrades ett av terrorismsyftena till att vara att injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en del av en befolkning, i stället för en befolkning eller en befolkningsgrupp. Därigenom kommer grupper som asylsökande, hbtqi-personer eller personer av ett visst kön med säkerhet att omfattas inom begreppet del av en befolkning.
32. Nationellt centrum för terrorhotbedömning beskriver i sin helårsbedömning från 2022 att terrorattentatshotet mot Sverige under

2022 kommer främst från aktörer som motiveras av en våldsbejakande högerextremistisk eller en våldsbejakande islamistisk ideologi.

33. Samtidigt har hotet från extremistmiljöerna breddats, bl.a. genom samhällets digitala utveckling. Extremistmiljöerna nyttjar den digitala arenan till att sprida hat och hot och digitala plattformar utgör ofta en grund för radikalisering och rekrytering. Extremismen har fått en tydligare global arena där virtuella gemenskaper till del ersätter de traditionella fysiska organisationerna.
34. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har sedan september 2021 i uppdrag att kartlägga förekomsten av olika former av rasism i digitala miljöer. I uppdraget ingår att mäta förekomsten av rasism och analysera hur den tar sig uttryck i olika digitala miljöer med anknytning till Sverige, inklusive i form av kodord och bilder. Uppdraget redovisas i rapporten En studie i fördom. Om rasistiska stereotyper i digitala miljöer (2022). Myndighetens undersökningar pekar på att personer med ursprung i Mellanöstern och Nordafrika, liksom muslimer, är särskilt utsatta för fördomar och negativa antaganden, och att de ofta utsätts för rasism på flera olika grunder. FOI har sedan 2022 även ett permanent uppdrag att genomföra kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremism och rasism i digitala miljöer.
35. FOI:s kartläggningar har bidragit till att öka kunskapen om den propaganda som sprids samt hur våldsbejakande budskap kan appellera till olika mottagare.
36. Center mot våldsbejakande extremism (CVE) vid Brå inrättades 2018 och har ansvaret för att utveckla det förebyggande arbetet på nationell, regional och lokal nivå. En av centrets viktigaste uppgifter är att stöd till yrkesverksamma på lokal nivå i det förebyggande arbetet och här efterfrågas ofta ett konkret stöd. CVE har därför utvecklat ett metodstöd för frågor om våldsbejakande extremism som kan användas av yrkesverksamma, bl.a. inom socialtjänsten i deras dialog med barn och ungdomar och vuxna.
37. När det gäller högre utbildning så har Göteborgs universitet uppdrag om att utveckla och sprida kunskap och metoder för att minska rekryteringen av människor till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska organisationer.

Diskrimineringslagen och dess tillämpning, särskilt om punkterna 6 och 7 i kommitténs rekommendationer

38. Diskrimineringsombudsmannen (DO) har tillsyn över att diskrimineringslagen (2008:567) följs och ska verka för att diskriminering som har samband med bland annat etnisk tillhörighet inte förekommer på några områden i samhällslivet. Diskrimineringsombudsmannen har även i uppgift att verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet.
39. Diskrimineringsombudsmannen (DO) har under 2021 inlett ett arbete för att förändra inriktningen för sin verksamhet och har bl.a. utgångspunkten för DO:s verksamhet att Diskrimineringsombudsmannen ska utreda fler anmälningar med målet att fler människor som utsatts för diskriminering ska få upprättelse. Diskrimineringsombudsmannen framhåller bl.a. att de kommer göra fler framställningar om diskrimineringsersättning och i förekommande fall driva saken i domstol.
40. Anmälningar om diskriminering till Diskrimineringsombudsmannen har under åren 2017–2021 ökat. Etnisk tillhörighet är den näst vanligast grunden för anmälningar om diskriminering.

Tabell 8. Antal anmälningar om diskriminering till Diskrimineringsombudsmannen per diskrimineringsgrund

	2017	2018	2019	2020	2021
Funktionsnedsättning	742	729	801	916	1 212
Etnisk tillhörighet	686	709	724	1 146	1 033
Ålder	256	294	301	497	624
Kön	339	376	397	676	585
Religion eller annan trosuppfattning	211	143	183	237	222
Sexuell läggning	66	79	62	62	96
Könsöverskridande identitet eller uttryck	59	67	53	49	78

Källa: Diskrimineringsombudsmannen

41. Flest anmälningar om diskriminering rör samhällsområdena arbetsliv, utbildning, varor och tjänster samt hälso- och sjukvård, se tabell 9.

**Tabell 9. Antal anmälningar om diskriminering till
Diskrimineringsombudsmannen uppdelat efter samhällsområden**

	2017	2018	2019	2020	2021
Arbetsliv	489	555	626	988	849
Utbildning	458	540	527	586	624
Varor och tjänster	334	297	359	427	490
Hälsa- och sjukvård	130	138	129	193	439
Socialtjänst med mera	132	148	144	191	208
Bemötande inom offentlig verksamhet	75	99	132	118	121
Bostäder	61	70	57	67	96
Socialförsäkring, arbetslöshetsförsäkring och studiestöd	44	44	56	72	53
Arbetsförmedling och annan arbetsmarknadspolitisk verksamhet	49	35	45	58	45
Värnplikt och civilplikt	4	9	5	5	19
Start eller bedrivande av näringsverksamhet samt yrkesbehörighet	2	4	8	10	12
Medlemskap i arbetstagar-, yrkes- och arbetsgivarorganisationer	11	5	13	13	11
Övriga samhällsområden	206	179	179	316	559

Källa: Diskrimineringsombudsmannen

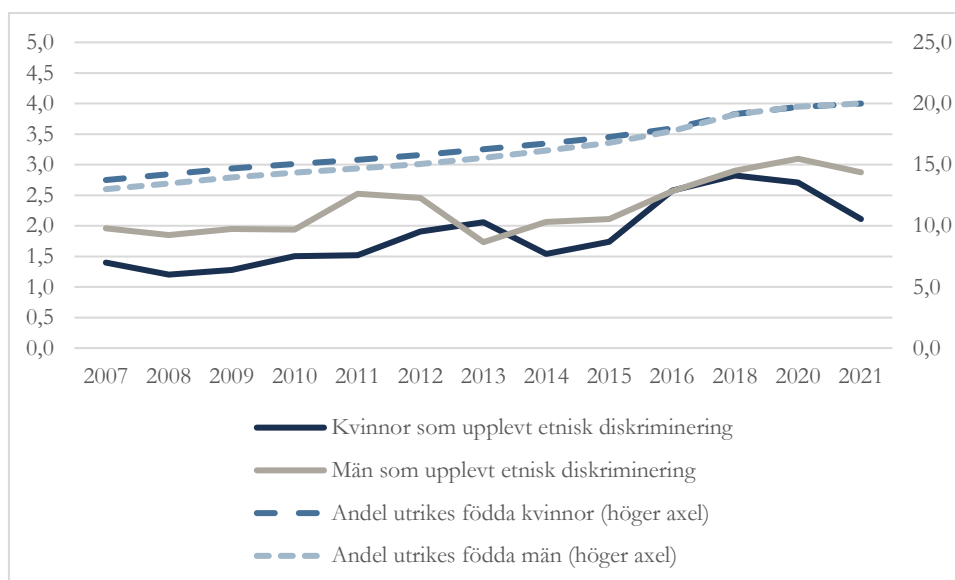
42. Kategorin övriga samhällsområden består främst av anmälningar som handlar om ett annat samhällsområde än de tolv som omfattas av diskrimineringslagen samt anmälningar för vilka det inte registrerats något samhällsområde över huvud taget. I kategorin ingår också ett mindre antal anmälningar inom diskrimineringslagens samhällsområden, men där den situation som beskrivs inte täcks av diskrimineringslagens skydd.
43. Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen har bl.a. haft i uppdrag att ta ställning till om förbudet mot diskriminering i vissa hänseenden bör stärkas. Utredningen har lämnat sina övervägande och förslag i delbetänkandet Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen (SOU 2020:79) och slutbetänkandet Ett utökat skydd mot diskriminering (SOU 2021:94). Förslagen har remitterats.

44. Diskrimineringsombudsmannen har ett anslag på drygt 126 miljoner svenska kronor. Vidare fördelas statliga medel om drygt 28 miljoner svenska kronor per år till organisationer för verksamhet som förebygger och motverkar diskriminering. År 2020 fördelades medel till 18 så kallade antidiskrimineringsbyråer (ADB:er) som finns i olika delar av Sverige. ADB:erna spelar en viktig roll på lokal nivå i arbetet för att förebygga och motverka diskriminering.
45. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) bedömer i sin slutrapport av statsbidragets användning och effekter att bidraget hjälpt antidiskrimineringsverksamheterna att tillhandahålla rådgivning och stöd till enskilda, kompetensutveckling och utbildning samt opinionsbildning. Bland annat har individer som utsatts för diskriminering fått upprättelse, fler har fått kännedom om att stöd finns att få, fler aktörer har börjat arbeta för att motverka diskriminering på lokal nivå och kunskapen om diskriminering har ökat. Dessa kortsiktiga effekter bedöms kunna leda till långsiktiga effekter såsom att diskriminering har motverkats och förebyggts och att villkoren för det civila samhället som en central del i demokratin har förbättrats.
46. Under 2020 inkom sammanlagt 1 562 ärenden till antidiskrimineringsbyråerna med statligt stöd, jämfört med 1 564 ärenden som inkom 2019. De flesta ärendena hade samband med funktionsnedsättning och etnisk tillhörighet.

Statistik om upplevd diskriminering

47. Folkhälsomyndighetens (Fohm) nationella folkhälsoenkät genomförs vartannat år, med undantag för 2021, då en extra undersökningsomgång genomfördes som en följd av pandemin. I statistiken framgår att andelen kvinnor och män i befolkningen 16–84 år, som uppger att de under de senaste tre månaderna upplevt kränkande behandling eller bemötande kopplat till etnisk tillhörighet och/eller hudfärg uppgick till drygt 2 procent av kvinnorna och närmare 3 procent av männen 2021, se diagram 1. Ökningen är särskilt tydlig efter 2015, då Sverige tog emot många asylsökande personer. Andelen utrikes födda i befolkningen har under samma period ökat, från att ha utgjort drygt 13 procent av befolkningen 2007 till att utgöra 20 procent av befolkningen 2021.

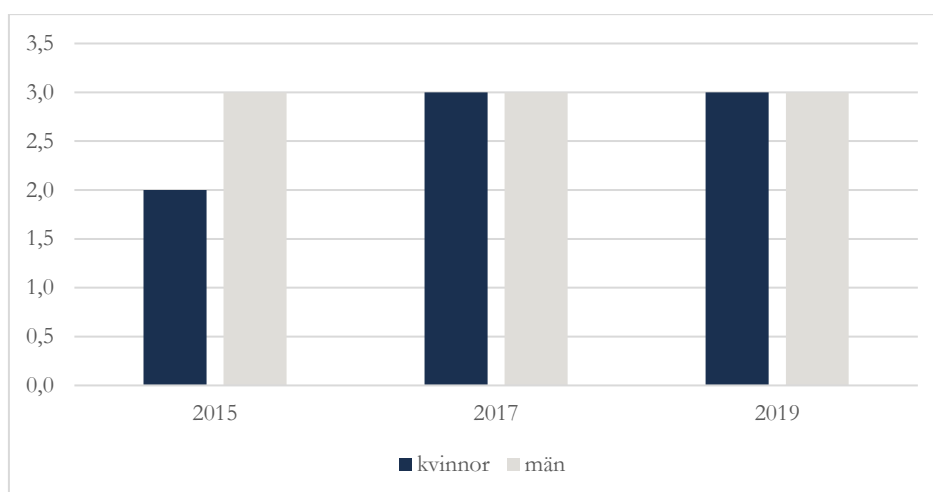
Diagram 1. Andel av befolkningen som upplevt diskriminering på grund av etnicitet och/eller hudfärg samt andel utrikes födda i befolkningen, 2007–2021

Källor: Folkhälsomyndigheten och Statistiska centralbyrån

48. Runt tre procent av landets sysselsatta i åldern 16 – 64 år upplever att de är utsatta för diskriminering på sin arbetsplats på grund av etnisk tillhörighet, se diagram 2.

Diagram 2. Sysselsatta 16–64 år, som upplever diskriminering på sin arbetsplats på grund av etnisk tillhörighet 2015–2021.

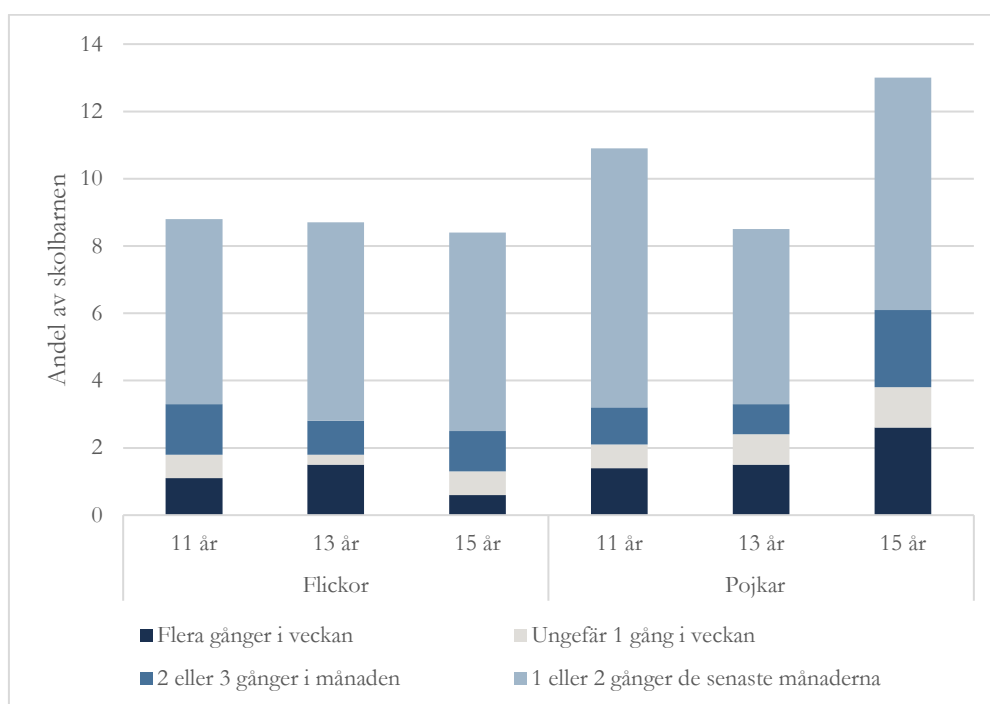

Anm: Den lägre andelen för kvinnor 2015 är inte statistiskt säkerställd.

Källa: Statistiska centralbyrån.

49. Mellan 8 och 9 procent av flickor i åldrarna 11, 13 och 15 år uppger att de under de senaste månaderna i skolan blivit kallade elaka saker på grund av sin etniska bakgrund. Som det visas i diagram 3 uppger en majoritet av flickorna att det hänt 1–2 gånger, medan en mindre grupp, runt 3 procent oavsett ålder, har varit med om detta minst 2–3 gånger per månad. De 11- och 15-åriga pojkarna är mer utsatta. Bland de 11-åriga pojkarna uppger 11 procent att de blivit kallade elaka saker på grund av sin etniska bakgrund och bland 15-åringarna uppger 13 procent detta. Hela 6 procent av de 15-åriga pojkarna uppger att de återkommande, 2–3 gånger i månaden eller mer, blivit kallade elaka saker på grund av sin etniska bakgrund.

Diagram 3. Andel skolbarn som blivit kallade elaka saker på grund av sin etniska bakgrund 2017/2018

Källa: Folkhälsomyndigheten

50. Åtgärder för att främja utsatta gruppers rättigheter och motverka diskriminering beskrivs mer utförligt under artikel 5.

Institutionellt skydd för de mänskliga rättigheterna, särskilt om punkterna 8, 9, 29 i kommitténs rekommendationer

Inrättande av en institution för mänskliga rättigheter

51. Som framförts i punkt 45 i den tjugoandra och tjugotredje rapporten samt i uppföljningsrapporten från 2019 har tidigare en bedömning gjorts som en del i strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29) att en nationell institution för mänskliga rättigheter i enlighet med Parisprinciperna behövs för att stärka det rättsliga och institutionella skyddet för de mänskliga rättigheterna. I juni 2021 fattade riksdagen beslut om en ny lag och lagändringar som reglerar verksamheten vid institutet för mänskliga rättigheter.
52. Den 1 januari 2022 inrättades Institutet för mänskliga rättigheter. Institutet har i uppgift att främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna och ska bl.a. följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas. Institutet kan även lämna förslag till regeringen om de åtgärder som behövs för att säkerställa de mänskliga rättigheterna och får föreslå för regeringen att Sveriges folkrättsliga åtaganden utvidgas inom området mänskliga rättigheter. Institutet ska inte pröva enskilda klagomål om kränkningar av de mänskliga rättigheterna. För att uppfylla Parisprincipernas krav och för att stärka institutets oberoende ställning i förhållande till regeringen regleras institutets uppgifter och ledning samt vissa grundläggande frågor som gäller institutets organisations och arbetssätt i lag, lagen (2021:642) om Institutet för mänskliga rättigheter. Institutet hade år 2022 en budget på 50 miljoner kronor.
53. Sveriges första nationella handlingsplan för mänskliga rättigheter (skr. 2001/02:83) antogs 2002 och har åtföljts av en nationell handlingsplan 2006 (skr. 2005/06:95). Den nu gällande strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (Skr. 2016/17:29) beskriver behovet av en sammanhållen struktur för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna. Strukturen består av ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna, ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet, och ett starkt stöd för MR-arbete inom det civila samhället och näringslivet.

Artikel 2.2

Särskilda åtgärder, särskilt om punkterna 14 och 15 i kommitténs rekommendationer

Positiv särbehandling och andra främjande åtgärder

54. I Sveriges tjugooandra och tjugotredje rapport redogörs för Sveriges ställning i frågan om positiv särbehandling, se punkterna 80–83.
55. Som även beskrivs i Sveriges tidigare rapporter sker flertalet åtgärder i syfte att främja utvecklingen i riktning mot lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk tillhörighet. Se exempel på främjande åtgärder under artikel 5.
56. Att främja allas lika rättigheter och möjligheter är en viktig del av arbetet mot diskriminering. Enligt diskrimineringslagen (2008:567) är alla arbetsgivare och utbildningsanordnare skyldiga att arbeta främjande och förebyggande för att motverka diskriminering och på andra sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett bl.a. etnisk tillhörighet. Arbetet ska genomföras fortlöpande. Arbetsgivare med fler än 25 anställda och utbildningsanordnare ska dokumentera arbetet.

Artikel 3

Integration och nyanländas etablering

57. Målet för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Det innefattar åtgärder bl.a. inom områden som arbetsmarknad, utbildning, folkhälsa, hälso- och sjukvård samt bostäder. Ett jämställdhetsperspektiv är centralt i genomförandet av integrationspolitiken.
58. I dag står alltför många utrikes födda, särskilt kvinnor, långt från arbetsmarknaden. En särskild utredare har i uppdrag att ta fram förslag på åtgärder som syftar till att förbättra utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen och flera andra myndigheter har i uppdrag att ta fram en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden.

Jämställdhetsmyndigheten har fått i uppdrag att genomföra en studie om utrikes födda kvinnors situation och behov.

Boendesegregation

59. En viktig förutsättning för att kunna arbeta målinriktat och effektivt mot segregation är möjligheten att följa segregationens utveckling över tid i olika områden. Statistiska centralbyrån och Delegationen mot segregation har under år 2020 haft i uppdrag att utveckla arbetet med att följa upp och utvärdera utvecklingen av segregation i hela landet. Som en del av detta uppdrag har Delegationen mot segregation tillsammans med Statistiska centralbyrån tagit fram ett rikstäckande socioekonomiskt index, som visar hur olika bostadsområden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status. De två myndigheterna har, utifrån detta index, definierat fem olika typer av områden från områden med mycket stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Denna öppna platsdatabas gör det möjligt att mäta och följa upp utvecklingen inom olika samhällsområden, t.ex. arbetslöshet, skolresultat eller mottagandet av försörjningsstöd samt för olika områden inom en kommun eller inom ett län. Genom att följa områdestypernas utveckling över tid kan verktyget t ex. användas för att analysera vilken typ av frågor och områden det finns störst behov av att arbeta vidare med för att minska och motverka segregation.
60. Utvecklingen för de fem områdestyperna visar vissa positiva tendenser under perioden 2012–2020. Under samma period syns dock små eller inga förändringar vad gäller segregationsgraden. Klyftan kvarstår mellan dem med högst respektive lägst inkomst. Regeringen bedömer att de mått och verktyg som tagits fram är viktiga för det fortsatta arbetet i enlighet med målet för området. Det är viktigt att utvecklingen i olika områden kan följas över tid om bl.a. arbetslöshet, försörjningsstöd och skolresultat.
61. Utredningen En socialt hållbar bostadsförsörjning har bl.a. haft i uppdrag att lämna förslag på hur boendesegregation motverkas och förutsättningarna för jämlika uppväxt och levnadsvillkor förbättras. I mars 2022 lämnade utredningen sina förslag. Förslagen har remitterats.

Artikel 4

Straffbestämmelser som motverkar rasistiska grupperns aktiviteter, rasistiska och extremistiska organisationer, särskilt om punkterna 12 och 13 i kommitténs rekommendationer

62. Som framgår av den tjugoundra och tjugotredje rapporten förbjuder svensk lagstiftning på ett effektivt sätt varje form av uttryck för rasism (jfr punkterna 95–99 i den tjugoundra och tjugotredje rapporten, punkterna 119–122 i den nittonde till tjugoförsta rapporten, punkterna 81–89 i den sjuttonde och artonde rapporten och punkterna 66–74 i den femtonde och sextonde rapporten). Bestämmelsen om hets mot folkgrupp är av särskilt betydelse. Den kriminaliserar spridning av rasistiska uttalanden och hot både bland allmänheten och inom en grupp. Bestämmelsen ändrades 1989 för att tvinga rasistiska grupper till passivitet. Före 1989 fanns ett krav på att meddelandet skulle ha spritts bland allmänheten. I och med lagändringarna togs det kravet bort så att även uttalanden inom bland annat organisationer skulle omfattas av straffansvaret. Syftet bakom ändringen var att i praktiken göra det omöjligt för rasistiska organisationer att verka. Ändringen angavs också som ett skäl mot att föreslå ett uttryckligt förbud mot rasistiska organisationer; ett sådant förbud ansågs inte nödvändigt med hänsyn till straffbestämmelsen i dess nya och vidare lydelse.
63. Det finns också ett antal andra straffbestämmelser som motverkar rasistiska grupperns aktiviteter, se punkt 93 i den tjugoundra och tjugotredje rapporten.
64. Sammantaget innebär den svenska straffrättsliga regleringen att det i praktiken är omöjligt för grupper som förespråkar rasdiskriminering att verka utan att deras medlemmar begår brott.
65. Den parlamentariska kommittén om förbud mot rasistiska organisationer har föreslagit att det ska införas ett förbud mot rasistiska organisationer genom ny straffrättslig lagstiftning (SOU 2021:27). Enligt förslaget ska det införas två nya brott, organiserad rasism och stöd åt organiserad rasism. Vidare föreslås en särskild straffskala för grova fall av organiserad rasism. Betänkandet har remitterats.

66. Enskilda har grundläggande fri- och rättigheterna, där bl.a. yttrandefriheten, mötesfriheten och demonstrationsfriheten ingår. Det innebär bland annat en frihet att uttrycka sina åsikter och närvara vid sammankomster. Det innebär också en frihet att anordna och delta i demonstrationer på allmän plats. Yttrandefriheten är en relativ frihet som kan inskränkas under vissa särskilda förutsättningar. Den enskilde kan därför straffas för brott som begås genomåsiktsyttringen, exempelvis hets mot folkgrupp eller olaga hot.
67. Om avsikten är att demonstrera på en offentlig plats så behövs i normalfall ansökan om tillstånd. Demonstrationstillstånd måste alltid sökas men det faktum att tillstånd saknas är inte i sig ett godtagbart skäl för polisen att upplösa en demonstration. I samband med handläggningen kan polisen underlätta för demonstrationen genom att komma överens om ordningsregler, plats och tidpunkt för genomförandet. På så sätt minskar risken för ordningsstörningar eller för att demonstrationen ska kollidera med andra demonstrationer eller tillställningar.
68. Polisens ansvar är att säkerställa att alla får uttrycka sina åsikter i enlighet med gällande lagar och skapa praktiska förutsättningar för demonstrationerna. Polisen ska ansvara för ordning och säkerhet vid arrangemangen och utredning av eventuella brott.

Artikel 5

Likabehandling inom rättsväsendet, särskilt om punkterna 26 och 27 i kommitténs rekommendationer

69. Enligt svensk rätt får aldrig ingripanden som baseras på att en person har ett utseende som uppfattas som utländskt eller på grund av hans eller hennes namn och språk utgöra grund för att staten ska vidta brottsbekämpande åtgärder mot en person. Etnisk profilering eller profilering som bygger på någon slags föreställning om ras är enligt svensk rätt förbjuden.
70. Brå genomför på förfrågan från Polismyndigheten en studie om hur polisen arbetar med profilering och extern likabehandling i organisationen. Fokus i studien är hur Polismyndighetens arbete med

profilering och likabehandling ser ut på strategisk nivå och hur det omsätts bland poliser i yttre tjänst. Exempel på frågeställningar som ska belysas är; hur arbetar ingripandepolisen med profilering, dvs. vilka byggstenar används när de misstänker personer för brott? Vilka kontrolleras, var genomförs kontrollerna och vilka är omständigheterna? I detta ingår att få en bild av vilka prioriteringar som görs på regional nivå när det gäller ingripandeverksamhetens områdesfokus, och om det finns skillnader i hur polisen arbetar med profilering i olika typer av områden samt vilka eventuella svårigheter och hinder ingripandepoliserna möter i sitt arbete, och i vilken utsträckning eventuella skillnader kan hänföras till skillnader i ledarskap. Brå ska också analysera hur rapporterade fall av diskriminerande etnisk-/rasprofilering hanterats av Polismyndigheten och andra myndigheter.

71. I fråga om likabehandling anordnar Domstolsverket kurser på det sätt som beskrivs i punkten 99 i Sveriges föregående rapport. I punkten 100 i den föregående rapporten beskrivs Domstolsverkets jämställdhets- och mångfaldsarbete. Domstolsverket har fortsatt att utveckla jämställdhets- och mångfaldsarbetet sedan 2016. Domstolsverket har inrättat en samordningsgrupp med samtliga avdelningar representerade, som arbetar aktivt med jämställdhetsperspektivet i alla olika stödprocesser gentemot domstolarna. Det innebär exempelvis att samordningsgruppen stöttar med stödmaterial, checklistor och nyckeltal inom jämställdhetsområdet. Jämställdhets- och mångfaldsperspektivet är numera en naturlig del i alla chefs- och medarbetarutbildningar, olika undersökningar samt processer. Domstolsverket bedriver ett aktivt arbete tillsammans med domstolarna i bemötandefrågor, med fokus på mångfald och jämställdhet.
72. Som beskrivits i Sveriges föregående rapport gäller enligt rättegångsbalken att rätten har en skyldighet att anlita tolk om en misstänkt eller målsägande i ett brottmål inte behärskar svenska och att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte eller målsäganden ska kunna ta tillvara sin rätt. Fortsatt gäller även att rätten ska anlita en auktoriserad tolk eller översättare om det är möjligt. Domstolsverket rekommenderar i sina Riktlinjer för tolkanvändning i domstol att rätten i första hand anlitar en auktoriserad tolk med bevis om speciell kompetens som rättstolk. I vissa angivna domstolar har en part

rätt att använda minoritetsspråken samiska, finska eller meänkieli enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

73. Tolkars arvode bestäms utifrån fyra skilda ersättningsnivåer. De två högsta arvodesnivåerna kräver auktorisation. Den lägsta nivån innefattar tolkar där kompetens och utbildningsnivå varierar. År 2018 infördes en ny ersättningsnivå som ger en rätt till högre ersättning än den lägsta arvodesnivån för de utbildade tolkar som inte har möjlighet att auktoriseras, då auktorisation inte är möjlig i alla språk.
74. Under 2016 och 2017 bedrev Domstolsverket ett projekt i syfte att stödja en effektivare användning av tolkar i domstol. Arbetet genomfördes inom ramen för ett regeringsuppdrag. Inom ramen för detta uppdrag har Domstolsverket utvecklat och installerat en teknisk lösning för simultantolkning via videolänk i många av landets förhandlingssalar, vilket innebär en ökad möjlighet för domstolar att anlita tolkar med högre kompetens. Efter avslutat regeringsuppdrag har Domstolsverket arbetat vidare med att utveckla verkets stöd för domstolarnas tolkanvändning. Domstolsverket har bl.a. genomfört en utvecklingsinsats innebärande att se över tolkanvändningsprocessen i domstol, som har haft till syfte att skapa en enhetlig, effektiv och rättssäker tolkanvändning. En annan insats som genomförts är framtagandet av stödmaterial till domstolarnas arbete med samordning av tolkfrågor, som haft till syfte att bidra till optimerad kvalitet och effektivitet i tolkhanteringen, enhetlig hantering av tolktjänster samt ökad koordinering av de samlade tolkresurserna.
75. I syfte att strukturera och effektivisera arbetet med tolkfrågor har en samordningsgrupp vid Domstolsverket tillsatts. Gruppen ansvarar för bl.a. samordning av utvecklingsinsatser inom tolkanvändningsområdet och informationsspridning. Genom regelbundna avstämningsmöten med tolkorganisationer ser Domstolsverket därutöver till att verkets arbete med tolkfrågor även sker i en nära dialog med berörda intresseorganisationer.

Åtgärder för att främja mänskliga rättigheter och motverka afrofofi och islamofobi, särskilt om punkterna 18, 19, 22, 23 och 30 i kommitténs rekommendationer

Strategi och åtgärdsplaner arbete mot olika former av rasism

76. Många insatser har genomförts för att förebygga och motverka rasism, bl.a. inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som beslutades 2016. Planen syftar till att förebygga och motverka rasism och polarisering i samhället. I planen adresseras rasism i stort såväl som olika former av rasism, bl.a. afrofofi och islamofobi. Mer utförlig beskrivning av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott finns i punkterna 31, 32, 34 samt 38 i den tjugoundra och tjugotredje rapporten.
77. Särskilda åtgärdsprogram mot afrofofi, islamofobi, antiziganism, antisemitism och rasism mot samer beslutades i juni 2022. Åtgärdsprogrammen ska bidra till att öka kunskapen om och motverka de olika specifika formerna av rasism. Programmen kompletterar den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Åtgärdsprogrammen utgår i likhet med planen från de strategiska områdena; mer kunskap, utbildning och forskning, förstärkt förebyggande arbete på nätet, ett mer aktivt rättsväsende samt ökat stöd till och fördjupad dialog med civil samhället.
78. De särskilda åtgärdsprogrammen innehåller konkreta åtgärder för perioden 2022–2024. Programmen bygger på dialoger med företrädare för det civila samhället, rapporter om förekomsten av rasism och hatbrott i Sverige och rekommendationer från regionala och internationella människorättsorgan.
79. Sverige har åtagit sig att vara ordförande i International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) fr.o.m. den 1 mars 2022 till den 28 februari 2023. En prioritering under ordförandeskapet har varit att följa upp de åtaganden som presenterades på Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism. Ett av dessa åtaganden avsåg framtagande av särskilda åtgärdsprogram kring olika former av rasism. Bekämpande av antisemitism och antiziganism är en viktig del av ordförandeskapets prioriteringar.

80. Den 18 september 2020 presenterade kommissionen meddelandet En jämlikhetsunion: EU:s handlingsplan mot rasism 2020–2025. I meddelandet konstaterar kommissionen att rasism skadar samhället och att rasism tar sig olika form. Handlingsplanen syftar till att på ett konkret sätt lägga fram åtgärder som ska vidtas för att motverka rasism och diskriminering på grund av etnicitet inom unionen. De särskilda åtgärdsprogrammen mot olika former av rasism ligger i linje med EU:s handlingsplan mot rasism 2022–2025.
81. Forum för levande historia (FLH) ansvarar för uppföljning och samordning av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Myndighetens bedömning är att arbetet inom ramen för planen har bidragit till att på olika sätt öka kunskapen om och motverka olika former av rasism. FLH samordningsinsatser har bidragit till att fler myndigheter fått möjlighet att ta del av och dela kunskap om uppdrag, erfarenheter och arbetet mot rasism och liknande former av fientlighet, vilket har förbättrat förutsättningarna för ett strategiskt, effektivt och samlat arbete på området.
82. Statskontoret fick 2022 i uppdrag att analysera och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.
83. Vidare är det nationella målet för funktionshinderspolitiken att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas. Genomförandet av det nationella målet för funktionshinderspolitiken ska inriktas bl.a. mot att förebygga och motverka diskriminering. Utifrån det nationella målet för funktionshinderspolitiken fattades 2021 beslut om en strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031. Strategin innebär att uppföljningen av funktionshinderspolitiken ska genomföras av 28 myndigheter. Som riktlinje vid myndigheternas uppföljning gäller att en redogörelse lämnas för hur bl.a. området ”att förebygga och motverka diskriminering” har beaktats i myndighetens arbete med att genomföra funktionshinderspolitiken.

Generella åtgärder mot olika former av rasism

84. Åtgärdsprogrammen innehåller både åtgärder som syftar till att synliggöra och motverka respektive form av rasism, men också åtgärder som syftar till att motverka rasism generellt. Exempel på generella åtgärder är bl.a. att Skolverket tillsammans med FLH ska utveckla ett verktyg för ett systematiskt arbete med demokratistärkande insatser för att motverka olika former av rasism. Vissa av uppdragen som beskrivs i följande punkter ingår i åtgärdsprogrammen.
85. Det stöd och de utbildningsinsatser som FLH erbjuder skolpersonal, myndigheter och andra offentliga verksamheter bedöms enligt myndigheten bidra till att motverka rasism i exempelvis skolmiljöer och att kvalitetssäkra ett likvärdigt bemötande av allmänheten. En effektutvärdering av utbildningsinsatserna på området visar att både lärare och offentliganställda i andra verksamheter än skolan upplever att insatsen har stärkt relevant kunskap.
86. Polismyndigheten ska fortsatt utveckla och förbättra arbetet för att bekämpa bl.a. hatbrott. Polismyndigheten ska vidare redovisa resultatet av det arbete som bedrivs för att förstärka den brottsutredande förmågan och uppkläringen av dessa brott. FOI ska kartlägga förekomsten av olika former av rasism i digitala miljöer, se vidare i punkt 34.
87. Andra åtgärder är uppdrag till Barnombudsmannen om att ta fram kunskap om barns och ungas utsatthet för rasism. Syftet med uppdraget var att få en samlad bild av hur rasismen mot barn och unga tar sig uttryck och i vilka sammanhang, och om hur barns och ungas livsvillkor påverkas av rasism samt hur barns och ungas utsatthet för rasism kan motverkas och förhindras. Barnombudsmannen redovisade uppdraget i rapporten Om barns och ungas utsatthet för rasism (2021). Enligt rapporten är rasism en del i barns vardag och kommer till uttryck på många olika sätt. Barn utsätts för rasism i olika miljöer av både andra barn och vuxna. Vidare framförs i rapporten att många barn som utsätts för rasism upplever att de inte har samma rättigheter som andra barn. Det finns också barn som inte känner till sina rättigheter. Som ett led i att omsätta kunskap till åtgärd fick Barnombudsmannen i april 2022 i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser om rasism utifrån FN:s

konvention om barnets rättigheter för att stärka barns och ungas möjlighet att själva ta tillvara sina rättigheter.

88. För att FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska få genomslag i praktiken har ett särskilt kunskapslyft genomförts sedan 2017 för att höja kunskapen och stärka kompetensen om barnkonventionen i statliga myndigheter, kommuner och regioner. I satsningen har 27 myndigheter ingått samt Barnombudsmannen och länsstyrelserna som har i uppdrag att stödja myndigheters respektive kommuners och regioners arbete för att barnkonventionen ska få genomslag.
89. Diskrimineringsombudsmannen har fått i uppdrag att genomföra särskilda informationsinsatser och ta fram informationsmaterial till stöd för elever och vårdnadshavare för att tillhandahålla och sprida information om barns och elevers skydd mot diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) och kränkande behandling enligt skollagen (2010:800). Informationsmaterialet ska särskilt belysa vart barn, elever, vårdnadshavare eller den eller de vuxna som tar ett föräldraansvar för eleven kan vända sig om ett barn eller en elev utsatts för diskriminering eller kränkande behandling. Diskrimineringsombudsmannen ska i uppdragets genomförande samverka med Barn- och elevombudet vid Statens skolinspektion.
90. Diskrimineringsombudsmannen har fått i uppdrag att utifrån anmälningar om diskriminering fördjupa kunskapen om diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder och belysa frågor som har att göra med intersektionalitet, dvs. hur olika maktordningar och diskrimineringsgrunder påverkar och ibland förstärker varandra.
91. Sedan 2017 presenterar Diskrimineringsombudsmannen uppgifter om hur många anmälningar som handlar om diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder.
92. Diskrimineringsombudsmannen (DO) får varje år in ett sextiotal anmälningar om diskriminering som rör samhällsområdet bostad. DO har därför under åren 2017–2021 inriktat en del av myndighetens arbete på att motverka diskriminering på hyresbostadsmarknaden. I DO:s rapport Diskriminering vid tillhandahållande av hyresbostäder redogörs för kunskapsläget vad gäller olika aspekter av diskriminering på

hyresbostadsmarknaden. Enligt rapporten avser DO att arbeta vidare med att stärka tillgång till rättvisa och möjligheten till upprättelse för de som drabbas av diskriminering samt att utveckla rättspraxis.

93. Diskrimineringsombudsmannen har under åren 2017 - 2021 även haft arbetslivet som ett av flera inriktningsområden för sitt arbete. Inom detta område har myndigheten genomfört kunskapshöjande insatser och dialoger med berörda aktörer i syfte att förbättra förutsättningarna för arbetsgivare att agera och ta ett större ansvar i arbetet mot diskriminering. Några aktörer som varit involverade i arbetet är Arbetsmiljöverket (AV), DO:s fackliga nätverk och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).
94. I ett tidigare uppdrag har FOI i en undersökning genomförd 2020 konstaterat att 8 procent av det hot och hat som riktas mot ett antal yrkesgrupper som är aktiva i det demokratiska samtalet kunde kopplas till de utsattas ursprung och etnicitet. I ett annat regeringsuppdrag har Brå undersökt förtroendevaldas utsatthet för trakasserier, hot och våld under 2020 (Politikernas trygghetsundersökning 2021, rapport 2021:13). Undersökningen visar att förövaren i 15 procent av incidenterna uppfattas tillhöra en högerextrem eller rasistisk grupp. Medieinstitutet Fojo vid Linnéuniversitetet har sedan 2017 haft i uppdrag att ge stöd till och genomföra insatser riktade till journalister och redaktioner för att förebygga och hantera utsatthet för hot och hat.

Särskilda åtgärder mot islamofobi

95. Som nämnts ovan har ett särskilt åtgärdsprogram mot islamofobi tagits fram. Några av insatserna i åtgärdsprogrammet anges nedan. Bland annat har Brå haft i uppdrag att genomföra en fördjupningsstudie om islamofobiska hatbrott. Den huvudsakliga slutsatsen i studien är att islamofobiska hatbrott tar sig många olika uttryck och är inte avgränsade till någon särskild plats, tid eller person. Det gör att vissa muslimer drabbas särskilt, och för vissa beslöjade kvinnor kan islamofobiska inslag av olika allvarlighetsgrad upplevas som en del av vardagen.
96. Vidare har Brottsoffermyndigheten fått i uppdrag att ta fram information till personer som riskerar att utsättas eller har utsatts för hatbrott med islamofobiska motiv. Materialet ska informera om bland annat utsatta personers rättigheter, hur en polisanmälan går till och vad som händer

efter en anmälan samt om ersättning som brottsutsatta personer kan ha rätt till. Uppdraget ska redovisas 2023.

97. Kommun- och områdespoliser samt demokrati- och hatbrottsnätverket i Polismyndigheten genomför samverkansaktiviteter med trossamfund för att öka tilliten till myndigheten och minska mörkertal kring hatbrott.
98. Polismyndigheten deltar i EU projektet ”Protector” (Protecting places of Worship). Projekt Protector pågår under tiden 2021–2023 och har som mål att skapa innovativa strategier för framtiden med intentionen att stärka trossamfunds och församlingars säkerhetsarbete. Projekt Protector strävar efter att dels utveckla innovativa lösningar för att med hjälp av artificiell intelligens (AI) upptäcka avvikande beteende på offentliga platser, samt att utveckla en säkerhetshandbok och utbildningar för poliser, övrig blåsljuspersoneal och företrädare för trossamfund, för att stärka säkerheten för trossamfund.
99. I oktober 2018 trädde en ny förordning om statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder till bl.a. trossamfund och ideella organisationer inom det civila samhället i kraft. Statsbidrag kan enligt förordningen lämnas när organisationers verksamhet påverkas av rädsla för hot, våld eller trakasserier relaterade till hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck eller annan liknande omständighet. En utredare har fått i uppdrag att kartlägga och beskriva svårigheterna för trossamfund och deras anknutna verksamheter i Sverige att teckna försäkringar för sina lokaler i landet mot angrepp eller skadegörelse. Utredaren ska också lämna förslag på åtgärder som kan öka förutsättningarna för att teckna sådana försäkringar och vid behov lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas under 2023.
100. För ytterligare information om säkerhetshöjande åtgärder och viss lagstiftning se uppföljningsrapporten från 2019, sidan 3–7.
101. Diskrimineringsombudsmannen (DO) har haft i uppdrag att öka kunskapen om förekomsten av diskriminering som har samband med religion eller annan trosuppfattning och hur den samspelar med diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet. I syfte att öka kunskapen om hur sådan diskriminering tar sig uttryck och påverkar människors livsvillkor och möjligheter i livet har DO gått igenom

anmälningar till DO, rättsfall och befintlig svensk forskning på området. DO har dessutom genomfört dialogmöten med fler än 50 organisationer och trossamfund. I uppdraget har ingått att bland annat att ta fram ett kunskapsunderlag om vilka utmaningar och hinder som människor möter när de utövar sin religion respektive är synliga i sin religion, t.ex. genom klädsel. Inom ramen för uppdraget har diskriminering av judar och muslimer särskilt belysts.

102. FLH ska under 2022–2024 ta fram ett stödmaterial om islamofobi riktat till lärare och genomföra fortbildningsinsatser som en del i ett förstärkt arbete med kunskapshöjande insatser om olika former av rasism.

Särskilda åtgärder mot afrofoxi samt åtgärder inom ramen för det internationella årtiondet för människor av afrikansk härkomst

103. Beslut har fattats om ett särskilt åtgärdsprogram mot afrofoxi som nämns ovan. Bland annat ska FLH öka kunskapen om Sveriges deltagande i den transatlantiska slavhandeln och slaveriet. I uppdraget ingår att ta fram och sprida utbildningsmaterial främst riktat till elever i grundskolan, gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen samt deltagare inom folkhögskolan.

104. Brå har haft i uppdrag att genomföra en fördjupad studie om afrofoxiska hatbrott. Studien visar bland annat att verbala påhopp är vanligast bland de polisanmälda afrofoxiska brotten men att det är en högre förekomst av våld vid afrofoxiska hatbrott än vid andra typer av hatbrott. De som utsätts för afrofoxiska hatbrott är oftast yngre och gärningspersonerna är oftast unga män och har erfarenhet från tidigare brottslighet.

105. För att stödja vuxna i samtal med barn om rasism, däribland om afrofoxi har Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) i uppdrag att se över, inhämta och sammanställa kunskap i stöd- och informationsmaterial om hur vuxna kan prata med barn och unga om rasism. Kunskapssammanställningen ska spridas så att den kommer till användning i praktiken och kan utgöra ett stöd för främst vårdnadshavare, men även för personal i myndigheter, kommuner och regioner.

106. Vidare ska Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak) inhämta och sammanställa kunskap om samband mellan vissa grupper utsatthet och arbetsrelaterad stress. Ett särskilt fokus ska vara kunskap om arbetsmiljö och vilken betydelse utsatthet till följd av etnisk tillhörighet, hudfärg och religion eller annan trosuppfattning kan ha för individens hälsa. Kunskapssammanställningen ska spridas så att den kan utgöra ett stöd för arbetsgivare, skyddsombud och andra förtroendevalda på arbetsplatser.
107. Länsstyrelserna har i uppdrag att vidareutveckla arbetet mot rasism på arbetsmarknaden. Arbetet syftar till att synliggöra begränsande normer kring hudfärg och bidra till att undanröja hinder för att afrosvenskar, och andra personer som riskerar att utsättas för rasism, ska få tillgång till lika rättigheter på arbetsmarknaden.
108. I syfte att fortsatt arbetet för att stödja myndigheter att säkerställa ett likvärdigt och rättssäkert bemötande av enskilda och att förhindra att människors tillgång till välfärd påverkas av faktorer såsom etnisk tillhörighet har FLH har tagit fram en kunskapsöversikt om erfarenheter av rasism i kontakt med svenska myndigheter och andra offentliga verksamheter (2021).
109. En oberoende FN-expertmekanism om rasdiskriminering i rättsväsendet besökte Sverige den 31 oktober till 4 november 2022. Besöket syftade till att få fram rekommendationer och fokusera på bästa praxis kopplade till arbetet mot rasism mot personer med afrikanskt ursprung. Möten hölls på Regeringskansliet med tjänstemän från Justitiedepartementet, Utrikesdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet, men även med berörda myndigheter. Inom Polismyndigheten genomfördes flera besök på bland annat polisstationer och arrest i Stockholm och Malmö samt vid Polismyndighetens hatbrottsenhet. Dessa besök genomfördes utan deltagande från Regeringskansliet. Vidare besöktes Kriminalvården. FN:s mekanism hade även möten med Brottsförebyggande rådet, Diskrimineringsombudsmannen, Justitieombudsmannen, samt träffade civilsamhället och intresseorganisationer. Delegationens rekommendationer kommer att delges FN:s MR-kontor och en rapport kommer att presenteras för generalförsamlingen under 2023. Sverige avvaktar delegationens slutliga rekommendationer i rapporten innan

behovet av eventuella åtgärder ses över. Sverige är det första land som besöks inom ramen för mekanismens mandat.

Jämlik hälsa

110. Socialstyrelsen har i uppdrag att ta fram, utveckla och sprida kunskapsstöd för att motverka förekomsten av rasism och främja allas lika rättigheter och möjligheter inom hälso- och sjukvården och bidra till en jämlik vård. Kunskapsstödet ska spridas till de som arbetar inom hälso- och sjukvården för att ge stöd i deras bemötande av patienter och närstående. Kunskapsstödet ska vara målgruppsanpassat och utformas så att det kan omsättas och förankras i hälso- och sjukvårdspersonalens vardagliga arbete. Myndigheten ska även presentera en analys av vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas inom hälso- och sjukvården för att motverka förekomsten av rasism och främja allas lika rättigheter och möjligheter och bidra till en jämlik vård.
111. Sverige har ett decentraliserat hälso- och sjukvårdssystem där regioner och kommuner ansvarar för att erbjuda befolkningen en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vidare ska vården ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det störst behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården.
112. Flera överenskommelser har ingåtts med Sveriges Kommuner och Regioner under perioden 2020–2022, med syfte att skapa en mer tillgänglig, jämlik och personcentrerad mödrhälsa- och förlossningsvård. I enlighet med överenskommelsen ska regionerna bl.a. utveckla en sammanhållen graviditetsvårdkedja och kunskapsbaserad eftervård med utgångspunkt från kvinnors olika förutsättningar och behov.
113. Fohm har till uppgift att analysera utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningsfaktorer och hur dessa fördelas efter exempelvis etnisk eller kulturell bakgrund, men också utifrån kön, socioekonomisk tillhörighet, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, funktionsnedsättning och ålder.

Arbetet för att minska och motverka segregation

114. Det övergripande målet för arbetet mot segregation är minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla.
115. År 2018 antogs en långsiktig strategi för att minska och motverka segregation, med målsättningen att bl.a. skapa jämlika uppväxt- och levnadsvillkor och goda livschanser för alla (Ku2018/01462). I strategin konstateras att det inte räcker med en enskild åtgärd för att minska segregationen, utan att det krävs ett strukturellt arbete inom flera områden, framför allt boende, utbildning, arbetsmarknad, demokrati och civilsamhälle samt brottslighet. I punkterna nedan följer ett urval av de åtgärder som initierats under perioden med fokus på forskning och kunskapshöjande insatser samt utbildning
116. Den långsiktiga strategin för att minska och motverka segregation är en vidareutveckling av det långsiktiga reformprogram för minskad segregation som presenterades år 2016 och som beskrivs i punkt 83 i den tjugotredje och tjugotredje periodiska rapporten.
117. Arbetet fokuserar i första hand på socioekonomisk segregation, det vill säga rumslig åtskillnad mellan individer som tillhör olika grupper utifrån till exempel utbildning, inkomst och yrke. Socioekonomiska förutsättningar förklarar mycket av den etniska segregationen. Delegationen mot segregation (Delmos) har i årsrapporten för 2022 redovisat vad som är karaktäristiskt för områden med socioekonomiska utmaningar. I dessa områden är förvärvsfrekvens, disponibel inkomst och utbildningsnivå lägre än i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Dessutom är den demokratiska delaktigheten lägre. Barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar har generellt sett sämre uppväxtvillkor och livschanser än andra barn och unga. Delmos konstaterar att alla påverkas i ett samhälle som präglas av segregation, eftersom ett sådant samhälle riskerar att inte hålla samman.
118. I december 2020 fick Socialstyrelsen i uppdrag att administrera, fördela och följa upp statsbidrag för sociala insatser i utsatta områden. Satsningen omfattar 250 miljoner kronor per år 2021–2023, och syftar till att komplettera och förstärka kommunens verksamheter inom det

brottsförebyggande området. Medlen kan gå till t.ex. fler fältarbetare på kvällar och helger, ökad tillgänglighet i socialtjänstens verksamheter, liksom olika former av strukturerad samverkan mellan skola, socialtjänst och polis.

119. Statskontoret fick 2022 i uppdrag att utreda arbetet med att minska och motverka segregation, med ett särskilt fokus på organiseringen av arbetet på lokal och regional nivå. Statskontoret ska även analysera vilka hinder som finns för arbetet på lokal och regional nivå och lämna rekommendationer för det fortsatta arbetet.
120. I april 2022 beslutades om uppdrag till åtta myndigheter som är centrala för arbetet med att minska och motverka segregation, Arbetsförmedlingen, Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan, Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Statens servicecenter, Statens skolverk och Trafikverket, att analysera hur de inom sina ordinarie uppdrag kan använda de nya statistikverktyg som nu finns på plats för uppföljning av socioekonomisk segregation (se punkt 59.). Genom dessa uppdrag avsågs en förstärkning för det kunskapsbaserade arbetet för att minska och motverka segregationen.
121. Vetenskapsrådet har uppdrag att finansiera nationella forskningsprogram om segregation. Forskningsprogrammet om segregation ska ge ny kunskap om segregationens orsaker och dess utbredning. Myndighetens medel för detta program kommer att uppgå till 30 miljoner kronor från och med 2023.
122. Skolsegregation beror till stor del på boendesegregation, men även skolvalets utformning påverkar (SOU 2020:28). Skolsegregationen innebär att elever med liknande bakgrund går i samma skolor, vilket kan bidra till skillnader mellan skolors kunskapsresultat. Likvärdighet och kvalitet i undervisningen behöver stärkas och kunskapsresultaten behöver förbättras. Nedan följer några beslutade åtgärder för att minska konsekvenserna av skolsegregationen.
123. Likvärdighetsbidraget infördes 2018 och är ett statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling i skolan. Bidraget går till huvudmän för förskoleklass, grundskola och fritidshem och fördelas av Skolverket utifrån socioekonomiska faktorer. Statsbidraget ska gå till att utöka huvudmannens resurser för att stärka likvärdigheten och

kunskapsutvecklingen i dessa skolformer. Huvudmännen ska ha förutsättningar att göra långsiktiga insatser inom till exempel undervisning och elevhälsa. Under åren 2018–2022 har drygt 22 miljarder kronor fördelats genom likvärdighetsbidraget och satsningarna har bl.a. använts till mer och bättre utbildad personal.

124. Skolor som har låga kunskapsresultat och förskolor med svåra förutsättningar får stöd med att planera, följa upp och utveckla utbildningen genom uppdragen till Skolverket om samverkan för bästa skola och mottagandet av nyanlända elever. Totalt 524 miljoner kronor för dessa insatser avsätts årligen. 2021 infördes också ett särskilt statsbidrag för att förbättra arbetsmiljön och arbetsvillkoren för lärare i skolor med socioekonomiska utmaningar. Under 2022 uppgår statsbidraget till 420 miljoner kronor som fördelas till 150 utvalda skolenheter.

Valdeltagande

125. Eftersom Sverige inte för någon officiell statistik över etnisk tillhörighet är det inte möjligt att redovisa statistik över valdeltagandet i allmänna val utifrån en sådan kategorisering. Statistiska centralbyrån (SCB) tar emellertid kontinuerligt fram statistik om utrikes föddas valdeltagande samt om valdeltagandet bland personer vars föräldrar är födda utrikes. SCB:s analyser visar att utrikes födda röstar i lägre utsträckning än inrikes födda personer. Bland utrikesfödda är dock valdeltagandet högre hos de som bott en längre tid i Sverige, jämfört med de som bott kortare tid. I 2018 års riksdagsval var valdeltagandet 74 procent bland utrikes födda, jämfört med 90 procent bland inrikes födda. Allra lägst var valdeltagandet bland personer födda i europeiska länder utanför EU och Norden, Asien och Afrika. Valdeltagandet i 2018 års riksdagsval bland inrikes födda med två utrikes födda föräldrar var 82 procent. I samband med 2022 års val genomfördes en rad insatser såsom skolval, medel till de politiska partierna för särskilda informationsinsatser samt medel till organisationer i det civila samhället och för verksamhet i syfte att öka valdeltagande bland utrikes födda.

Särskilda åtgärder i samband med covid-19-pandemin

126. Under covid-19-pandemin har flera krisåtgärder beslutats och genomförts för att möta konsekvenserna av pandemin. I punkterna 127–131 redogörs för ett urval av åtgärder.
127. Socialstyrelsen fick i april 2020 i uppdrag att skyndsamt identifiera de grupper av individer som löper störst risk att drabbas av ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19-pandemin och därmed kan ha ett särskilt behov av att skyddas mot smitta. Flera studier, både i Sverige och internationellt, har visat på en högre risk för allvarlig sjukdom och död i covid-19 i bl.a. gruppen utlandsfödda.
128. Till följd av utbrottet av covid-19-pandemin fick Socialstyrelsen under 2020 100 miljoner kronor extra att fördela till civilsamhällesorganisationer som bland annat arbetar med barn i utsatta situationer så att de kan utöka sina stödverksamheter för att möta ökade och förändrade behov. Stödet syftade till att lindra den förstärkta utsatthet som kan drabba dessa grupper om de exempelvis inte kan gå till jobbet eller skolan, delta i fritidsverksamheter eller måste isolera sig i hemmet. Under 2021 avsattes totalt 230 miljoner kronor för samma ändamål.
129. I överenskommelsen mellan staten och SKR om vaccin mot covid-19 för 2022 var en viktig utgångspunkt att öka vaccinationstäckningen nationellt och mer specifikt ovaccinerade personer och grupper. Vaccinationstäckningen skiljer sig åt beroende på var i världen man är född. Enligt Fohm:s statistik är vaccinationstäckningen lägst bland människor med afrikanskt ursprung.
130. Fohm ska inom ramen för uppdraget om att genomföra och redovisa arbetet med vaccin mot covid-19, bistå regionerna i arbetet med att nå en högre vaccinationstäckning genom att förse regionerna med analysunderlag över vilka grupper i samhället där vaccinationstäckningen är lägre. Länsstyrelserna har i uppdrag att i samarbete med regionerna bistå i arbetet att nå en högre vaccinationstäckning mot covid-19, i arbetet ska länsstyrelserna särskilt rikta in sig på de grupper inom vilken vaccinationstäckningen är lägre. Därtill har Fohm, Läkemedelverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra samordnade nationella

informationsinsatser riktade främst till allmänheten om vaccination mot covid-19. Inom ramen för uppdraget ska myndigheterna särskilt beakta behovet av informationsinsatser riktade till de grupper där vaccinationstäckningen är låg. Fohm har också genomfört en nationell temavecka för att nå så många som möjligt av de som ännu inte är vaccinerade.

131. Socialstyrelsen har under 2022 haft i uppdrag att fördela närmare 2 miljarder kronor till regionerna för riktade insatser för att omhänderta de uppdämda vårdbehoven. Vid genomförandet av insatserna bör särskilt fokus ligga på de grupper som har störst behov av insatser både medicinskt och socioekonomiskt.

Lika tillgång och rätt till utbildning och yrkesutbildning

132. Förskolan kan ha positiva effekter på barns språkutveckling och förutsättningar i grundskolan. Men de barn som behöver förskolan som mest deltar i lägst utsträckning; exempelvis de med annat modersmål än svenska. För att fler barn ska börja i förskolan har riksdagen beslutat om lagändringar som innebär att kommunerna ska informera vårdnadshavare till barn utan förskoleplats om förskolans syfte och barnets rätt till förskola. Kommunerna har också skyldighet att erbjuda bland annat barn som har bott i Sverige en kort tid en plats i förskolan från 3 års ålder, även om vårdnadshavare inte har ansökt om plats.
133. Skolverket har sedan 2022 i uppdrag att ansvara för nationell samordning av undervisning i minoritetsspråk. Uppdraget innefattar bl.a. att planera och ansvara för hur fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk kan göras tillgänglig för alla huvudmän som enligt skollagen ska erbjuda undervisning i språken.
134. Folkbildningen har i dag ett utbud av verksamhet avseende minoritetsspråken men mängden varierar för de olika språken. Intresset för och möjligheten att lära sig ett språk kan komma i alla olika skeden i en individs liv. Eftersom språkbärares omständigheter varierar är det angeläget att det finns utbildningsvägar som är öppna för individer i olika åldrar, på olika nivåer och med olika inriktningar. Folkbildningen kan erbjuda en flexibel väg för den som vill lära sig ett minoritetsspråk i vuxen ålder. Folkbildningsrådet får under 2022–2024 medel för insatser i syfte att stärka de nationella minoritetsspråken.

135. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har haft uppdrag att genomföra en tematisk utvärdering av lärosätenas arbete med breddad rekrytering. Myndigheten redovisade uppdraget i mars 2022. Syftet med den tematiska utvärderingen var att synliggöra hur lärosäten arbetar med breddad rekrytering och undersöka hur långt Sverige har nått i att öka mångfalden i högskolan och motverka snedrekryteringen. Den tematiska utvärderingen ska både skapa kunskap om arbetet med breddad rekrytering och göra nytta genom att stödja utvecklingsarbetet för högsta möjliga kvalitet i sektorn. I arbetet med utvärderingen har bland annat uppmärksammats att fram till för några år sedan var personer med svensk bakgrund de som var mest benägna att börja studera på högskolan. Men de olika kategorierna av utländsk bakgrund (född i Sverige av utrikes födda föräldrar och invandrat före sju års ålder) passerade för några år sedan dem med svensk bakgrund, och har sedan dess en högre andel som börjar studera på högskolan. Den kategori som fortfarande har en låg andel som börjar studera på högskolan är de som invandrat efter 7 års ålder. Den andelen har dessutom minskat och ligger nu på under 30 procent. UKÄ menar att lärosätena bör samverka med ungdomsskolan och andra aktörer för att i högre utsträckning främja möjligheterna för personer med utländsk bakgrund att söka sig till högre utbildning. Särskild uppmärksamhet bör riktas till grupper med en nationell bakgrund som är underrepresenterad i högskolan eller inom en viss utbildning.

136. Fortsatta satsningar på kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning som motsvarar en svensk högskoleutbildning har gjorts. Utbildningen syftar till att studenterna ska avlägga en examen som kan ges efter en högskoleutbildning som motsvarar deras utländska utbildning eller kunna få behörighet alternativt kunskaper för att i Sverige utöva ett yrke som den utländska utbildningen är relevant för. Kompletterande utbildningar finns inom en rad områden; till exempel sjuksköterske-, lärare-, jurist- och läkarutbildningar. Universitetskanslersämbetet har i uppdrag att följa och redovisa de examinerades etablering däribland för personer med utländsk utbildning som har genomgått kompletterande utbildningar. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet i mars 2023.

137. Universitets- och högskolerådet tar fram ett nationellt behörighetsprov som ska ge grundläggande behörighet för högskolestudier. Provet

kommer att testas och utvärderas under en försöksverksamhet 2022 och 2023. Syftet med försöksverksamheten är att ge möjlighet till fler vägar till högre utbildning. Behörighetsprovet ska bland annat kunna underlätta för personer med utländska meriter att visa att de har de kompetenser som krävs för antagning till högskolan. Ett godkänt prov ger grundläggande behörighet till högskolestudier.

Stigmatisering och diskriminering av romer, särskilt om punkterna 24 och 25 i kommitténs rekommendationer

138. Strategin för romsk inkludering utgår från de mänskliga rättigheterna med särskild betoning på principen om icke-diskriminering. För år 2022 har arbetet med romsk inkludering förstärkts med 14 miljoner kronor samt föreslås en förstärkning om totalt 18,5 miljoner kronor årligen för 2023 och 2024.
139. En av utgångspunkterna för arbetet i strategin är att säkerställa romsk delaktighet och romskt inflytande genom olika former av samråd. Regeringskansliet har en fortsatt kontinuerlig dialog med en romsk referensgrupp och genomför också samråd med romska företrädare. Länsstyrelsen i Stockholms län ansvarar för stats- och organisationsbidrag till riksorganisationer som företräder fyra av de nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Syftet med bidraget är att stödja och underlätta organisationernas verksamheter.
140. Länsstyrelsen i Stockholms län har i uppdrag att samordna och följa upp strategin. Under 2021 har myndigheten påbörjat arbetet med att utveckla en uppföljningsmodell för strategin för romsk inkludering. Modellen syftar till att skapa bättre förutsättningar för att kunna följa utvecklingen med strategin över tid.
141. År 2019 förstärktes lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Detta innebär bland annat att alla kommuner och regioner är skyldiga att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.
142. Socialstyrelsen har haft uppdrag att under 2018–2019 informera kommuner, landsting, vårdgivare och andra berörda aktörer om minoritetslagens betydelse för socialtjänsten, särskilt i fråga om

äldreomsorg, och hälso- och sjukvården. Inom uppdraget har Socialstyrelsen även genomfört en kartläggning av behovet av eventuella kunskapshöjande insatser inom socialtjänsten (särskilt i fråga om äldreomsorg) och hälso- och sjukvården, och vid behov lämna förslag till åtgärder. I sin redovisning av uppdraget konstaterade Socialstyrelsen bland annat att bristande språk- och kulturkompetens bland personalen i kommuner och regioner utgör hinder för minoritetslagens genomslag inom Socialstyrelsens ansvarsområden. Socialstyrelsen har i uppdrag att under 2022–2024 ta fram och sprida kunskapsstöd och att genomföra kompetenshöjande insatser om de nationella minoriteternas rättigheter och de nationella minoritetsspråken. Stödet ska riktas till beslutsfattare och professioner inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och äldreomsorgen.

143. Länsstyrelsen i Stockholms län ska i enlighet med regeringens beslut Ku2022/00784 fördela statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering enligt förordning (2022:259) om statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering. Ändamålet med bidraget är att förbättra romers inkludering i samhället. Bidraget syftar även till att ge kommunerna bättre förutsättningar att arbeta med att främja romsk inkludering för att göra det möjligt för romer att delta på lika villkor som andra i samhället. Liknande statsbidrag har tidigare utgått till de så kallade pilot- och utvecklingskommunerna, se punkterna 65–66 i den tjugoandra och tjugotredje rapporten. Statsbidraget har varit betydelsefullt för arbetet med romsk inkludering på lokal nivå.

144. MUCF har under 2016–2019 haft uppdrag att genomföra insatser som ska bidra till att förbättra förutsättningarna för romers engagemang i det civila samhället och för romska organisationers deltagande i samhällslivet, däribland i arbetet för romsk inkludering. Myndighetens bedömning var att det bidrag som delades ut stärkte romska organisationer. En viktig förutsättning var stöd i ansökningsprocessen och kontakt med sökanden.

Tillgång till utbildning, arbete, boende, hälso- och sjukvård och rättvisa

145. Många romska barn och unga drabbas av de fördomar som finns om romer i samhället. Av Länsstyrelsen i Stockholms studie ”Stolt men ofta otrygg. En undersökning om unga romers upplevelser av trygghet och

tillgång till sina rättigheter” (2021) och Barnombudsmannens rapport ”Om barns och ungas utsatthet för rasism” (2021) framgår att antiziganism och andra former av rasism utgör en del av barns och ungas vardag, särskilt i skolan och på nätet.

146. Kännedomen om Sveriges fem nationella minoriteter är relativt låg bland allmänheten. I en undersökning från Institutet för språk och folkminnen 2020 konstateras att den andel av befolkningen som uppger att de har kännedom om minoriteter och minoritetsspråk är förhållandevis oförändrad sedan 2010. Däremot framgår att ju bättre kännedom någon har om minoritetsspråken, desto mer positiv är den till bevarandeinsatser för minoritetsspråken. Statens Skolverk har under 2016–2019 haft i uppdrag att genomföra insatser för att öka kunskapen i skolan om de nationella minoriteterna, med fokus på romer.
147. Länsstyrelsen i Stockholms län har i uppdrag att genomföra insatser för att öka kunskapen om romsk historia, romers nuvarande livsvillkor respektive ställning som nationell minoritet samt att sprida utbildningsmaterialet Antiziganismen i Sverige till skolor. Myndigheten bedriver bland annat kunskapshöjande insatser och erbjuder stöd till kommuner och myndigheter.
148. Forum för levande historia (FLH) har i uppdrag att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet samt föreslå insatser för att motverka antiziganism.
149. Arbetsförmedlingen har uppdrag att vidareutveckla arbetet med romsk inkludering i sin verksamhet 2020–2023. Bl.a. ska Arbetsförmedlingen sprida information och kunskap bland romer om det stöd som myndigheten erbjuder, se till att enskilda arbetssökande hos förmedlingen får den hjälp de behöver, stärka arbetet för att förbättra kvinnors möjligheter att ta del av myndighetens insatser, säkerställa att myndigheten har nödvändiga kunskaper om romer som nationell minoritet samt att ett uppföljningssystem utifrån tidigare erfarenheter med så kallade nulägesbeskrivningar utvecklas.
150. Enligt Boverkets nulägesbeskrivning från 2018 finns det en okunskap hos bostadsmarknadens olika aktörer om frågor relaterade till romers rättigheter. Myndigheten bedömer att det bland annat beror på att många romer väljer att inte anmäla när de utsätts för diskriminerande beteende

eftersom de inte tror att de kommer att bli trodda och inte vill riskera att behöva lämna sin bostad. Boverket har under 2016–2019 haft i uppdrag att öka kunskapen om romers situation och motverka diskriminering av romer på bostadsmarknaden. Inom uppdraget har Boverket tagit fram en webbaserad utbildning med romska utbildningsledare, som erbjuds hyresvärdar och fastighetsägare.

151. Som beskrivits under punkt 113 har Fohm pågått ett arbete om utvecklingen av folkhälsan utifrån hälsans bestämningsfaktorer. Vidare har Fohm även ett arbete inom ramen för minoritetspolitiken. Det utgår från det minoritetspolitiska målet och dess delområden, med särskilt fokus på delområdet diskriminering och utsatthet. Fohm ska utveckla former för att kunna följa de nationella minoriteternas hälsosituation och bidra till jämlika förutsättningar för en god hälsa.
152. Folkhälsomyndigheter har ett regeringsuppdrag under 2021–2024 att stärka och utveckla kunskapen om hälsosituationen bland de nationella minoriteterna. Myndigheten ska beskriva ett nuläge för de nationella minoriteternas hälsosituation samt lämna förslag på hur hälsosituationen, livsvillkoren, levnadsförhållandena och levnadsvanorna för minoritetsgrupperna ska följas upp regelbundet framöver.
153. MUCF har i uppdrag att fördela statsbidrag för hälsofrämjande insatser riktade till romer. Ändamålet med bidraget är att främja romers hälsa. Bidraget syftar även till att ge civilsamhället och särskilt romska organisationer bättre förutsättningar att arbeta med hälsofrämjande insatser riktade till romer.
154. Institutet för språk och folkminnen (Isof) har fått i uppdrag att ansvara för språkcentrum för romani chib under 2022–2024. I april 2022 presenterades även handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken. Handlingsprogrammet omfattar insatser för ca 40 miljoner kronor årligen under 2022–2024.
155. Skolverket och Socialstyrelsen har i uppdrag att ta fram och tillgängliggöra lämplig utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens för arbete inom förskola, förskoleklass, skola, fritidshem, vuxenutbildning och socialtjänst eller hälso- och sjukvård under 2022–2024. Brobyggare fungerar som en länk mellan enskilda och det offentliga och tidigare brobyggjarverksamhet har visat goda resultat.

Tvångsavbysningar

156. Socialstyrelsen publicerade i november 2017 en vägledning för den kommunala socialtjänstens arbete i mötet med utsatta EU/EES-medborgare som saknar uppehållsrätt i Sverige. Den huvudsakliga utgångspunkten för vägledningen är de skyldigheter och möjligheter som EU-rätten och svensk lagstiftning ger socialtjänsten i mötet med EU/EES-medborgare. Vägledningen betonar bland annat barnperspektivet och utgör ett stöd för vad som särskilt behöver beaktas när socialtjänsten möter barn som är EU/EES-medborgare och som befinner sig i en utsatt situation. Det kan t.ex. handla om människohandel, våldsutsatta barn eller barn som befinner sig i andra oacceptabla levnadsförhållanden. Vägledningen har kontinuerligt uppdaterats.
157. Om ansökan om bistånd involverar barn ska principen om barnets bästa beaktas vid bedömningen i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och socialtjänstlagen. Kommunens yttersta ansvar för stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen gäller för alla barn, oavsett om de har rätt att vistas i Sverige och hur länge de har vistats här. Socialnämnden ska utan dröjsmål inleda utredning om det som kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd. I bedömningen av vad som är acceptabla respektive oacceptabla levnadsförhållanden för ett barn ska det inte göras någon skillnad för barn vars föräldrar har uppehållsrätt eller saknar sådan. Det betyder exempelvis att stadigvarande boende i bilar, husvagnar, på härbärgen och liknande provisorier är att betrakta som oacceptabla boendeförhållanden för barn, oavsett föräldrarnas legala status.
158. Kommunernas socialtjänster är enligt socialtjänstlagen skyldiga att bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete bland annat för att förhindra att barn och unga far illa. I många kommuner bedrivs ett aktivt arbete för att hjälpa de EU/EES-medborgare som befinner sig i en utsatt situation. Utifrån lokala förutsättningar bedriver en del kommuner uppsökande arbete i egen regi eller samverkar med idéburna organisationer. Genom att arbeta uppsökande ökar möjligheten att fånga upp särskilt utsatta och sårbara individer som barn, våldsutsatta

kvinnor och personer med fysiska eller intellektuella funktionsnedsättningar.

159. Socialtjänsten har en viktig roll när det gäller att ge stöd i samband med avhysningar från bostäder, i synnerhet när barn berörs. Om de personer som ska avlägsnas saknar uppehållsrätt, och därmed inte har hemvist i landet, är socialtjänstens ansvar som huvudregel begränsat till att avhjälpa en tillfällig akut nödsituation. Det kan handla om att erbjuda lokal för tillfällig evakuering, enstaka bistånd till hemresa, mat och läkemedel. Om det finns barn i den aktuella bosättningen bör socialtjänsten i regel redan fått information om detta genom kommunens uppsökande arbete eller i samband med information om ett förestående avlägsnande från Kronofogden eller Polismyndigheten. Sådan information kan i sig ofta vara ett skäl till att barnets behov behöver utredas enligt socialtjänstlagen och därmed kan åtgärder redan vara förberedda.
160. Polismyndigheten har tidigare haft ett uppdrag att se över frågan avseende tiggeri och olovliga bosättningar. I samband med detta arbete har Polismyndigheten nu en praktisk vägledning som utgör ett nationellt stöd för polisens arbete med olovliga/otillåtna bosättningar. Målet är att minska brottsligheten som begås mot eller av utsatta EU-medborgare, öka tryggheten och säkerställa ett enhetligt polisarbete med utgångspunkt i allas likhet inför lagen.
161. Det är upp till varje polisregion att hantera förekomsten av olovliga bosättningar i enlighet med vägledningen och med de bemyndiganden och lagstöd som erhålls genom bland annat ordningslagen (1993:1617/3:19). Detta kan ske genom tillsägelse, föreläggande eller tvångsåtgärder. Brott, mot exempelvis ordningslagen, ska vidare rapporteras och utredas. Polismyndigheten berörs oftast i dessa frågor genom att de ansvarar för det praktiska utförandet i egenskap av verkställande myndighet. I samband med detta arbetar Polismyndigheten löpande med att integrera barnkonventionen och de principer som gäller för att tillvarata barnets bästa i dessa sammanhang.

Urfolket samerna, särskilt om punkterna 16 och 17 i kommitténs rekommendationer

162. Lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket trädde i kraft den 1 mars 2022. Syftet med konsultationer är att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter. Lagen innebär att regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter är skyldiga att konsultera Sametinget, och vid behov andra berörda samiska företrädare, innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. Från och med 2024 inkluderar lagen också regioner och kommuner. Skyldigheten att konsultera gäller inte för domstolar, domstolsliknande nämnder eller organ i myndigheter som har domstolsliknande uppgifter. Från konsultationsplikten undantas även vissa ärendetyper. En utgångspunkt för bedömningen av en reglering om konsultationer är att Sverige är och fortsatt ska vara en förebild när det gäller respekten för de mänskliga rättigheterna.
163. En viktig insats för att motverka rasism mot samer är att höja kunskapsnivån i samhället om det samiska folket, deras livsvillkor, kultur och rättigheter som urfolk. Sametingets uppdrag att informera om samiska förhållanden, verka för en levande samisk kultur och föreslå åtgärder som främjar samisk kultur är centralt bl.a. för att öka kunskapen i samhället om urfolket samerna. Inom ramen för denna uppgift ska Sametinget bland annat medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas. För att denna uppgift ska underlättas har Sametingets uppgifter vidare kompletterats med att delta i konsultationer enligt lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.
164. Det samiska folkets rätt till deltagande i beslutsprocesser i frågor som särskilt berör dem kommer att stärkas med konsultationsordningen. En konsultationsordning medför att samiska intressen och rättigheter blir bättre belysta och beaktade samtidigt som regeringen, statliga förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner får ett bredare beslutsunderlag i ärenden som rör samiska frågor. Införandet av en konsultationsordning för det samiska folket föregicks av omfattande kontakter, dialog och konsultationer med framför allt Sametinget.
165. I november 2021 beslutades att inrätta en sanningskommission som ska kartlägga och granska den politik som förts gentemot samerna och dess

konsekvenser för det samiska folket. Kommissionens uppdrag innefattar bland annat att kartlägga och granska den politik som förts gentemot samerna och relevanta aktörers agerande vid genomförandet av den politiken, sprida kunskap om och öka den allmänna förståelsen för samernas historia och hur historiska oförrätter påverkar dagens villkor för samerna samt verka för att denna kunskap förs vidare till kommande generation och lämna förslag på åtgärder som bidrar till upprättelse och främjar försoning och ett livskraftigt samiskt samhälle. Uppdraget ska slutredovisas senast i december 2025.

166. I januari 2017 paraferades den framförhandlade texten till en Nordisk Samekonvention. Sametingen har tillsammans inkommit med en hemställan gällande fyra punkter som bl.a. rör självbestämmande om rösträtt till sametinget. Länderna och sametingen har en nära kontakt om hemställan och arbetar på ett förslag till lösning.
167. I oktober 2022 lämnade utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral sitt betänkande (SOU 2022:56). I uppdraget ingick bland annat att analysera och föreslå förändringar av prövningsprocesser och regelverk så att bättre hänsyn kan tas både till ett projekts lokala miljöpåverkan och dess samhällsnytta. Utredaren har inhämtat synpunkter från bl.a. samiska företrädare. Betänkandet bereds nu i Regeringskansliet.
168. Under 2021 tillsattes en parlamentarisk kommitté, Renmarkskommittén, som har i uppdrag att föreslå ny rennärlingslagstiftning. Ett stort antal samiska representanter är förordnade i kommittén. Kommitténs arbete kommer därför att ha en bred samisk förankring. Ett delbetänkande ska lämnas i augusti 2023 och en slutbetänkandet ska redovisas i maj 2025.

En hållbar rovdjurspolitik

169. Sverige liksom andra EU-länder har att förhålla sig till EU:s art- och habitatdirektiv. För att nå en balans mellan rennärlingens toleransnivå och behovet av gynnsam bevarandestatus för rovdjur genomförs ett kontinuerligt arbete tillsammans med de närmast berörda. Under de senaste åren har myndigheterna Sametinget, länsstyrelserna och Naturvårdsverket ett mål och återrapporteringskrav att arbeta med det så kallade förvaltningsverktyget utifrån fastställd toleransnivå i syfte att upprätthålla en hållbar rennärling och en gynnsam bevarandestatus för

stora rovdjur. Arbetet med förvaltningsverktyget pågår löpande och utvecklas kontinuerligt. Länsstyrelserna genomför årliga samråd med samebyarna om rovdjur i renskötselområdet, dessa har så långt möjligt fortsatt under pandemin. Vid samråden diskuteras förebyggande åtgärder samt med avseende på skadade och dödade renar inom vilka områden som jakt efter rovdjur ger störst effekt. I maj 2022 gavs Naturvårdsverket i uppdrag att bl.a. utreda om och i så fall, under vilka förutsättningar, vargstammens referensvärde i fråga om populationsstorlek skulle kunna vara inom intervallet 170–270 individer som angavs i propositionen En hållbar rovdjurspolitik (prop. 2012/13:191).

170. Samebyarna får ersättning för skador orsakade av rovdjur. Ersättningen ges på grundval av rovdjursförekomst och baseras på rovdjursinventering. Ersättning ges också för skadeförebyggande åtgärder.

171. För mer information om lagstiftning och ersättningsnivåer för skador på ren som orsakats av rovdjur se uppföljningsrapporten från 2019, s 2.

Hatbrott mot samer

172. I Brås statistik för 2020 identifierades 20 hatbrott mot samer. Det motsvarade 1 procent av alla identifierade främlingsfientliga och rasistiska hatbrott. Samiska företrädare har lyft fram att samer sällan anmäler brott vilket tros bero på att de som anmäler upplever sig bemötas med misstro och okunskap, att många känner sig rättslösa och att andelen anmälningar som leder till lagföring är liten.

173. Brå har fått i uppdrag att göra en fördjupad studie om hatbrott mot samer för att öka kunskapen om och stärka det förebyggande arbetet mot rasism som riktas mot samer. I genomförandet av uppdraget ska myndigheten inhämta kunskap och erfarenheter från berörda myndigheter, inklusive Sametinget och relevanta organisationer inom det civila samhället.

174. Polismyndigheten arbetar med samverkan på flera nivåer. På lokal nivå sker det främst inom ramen för kommun- och områdespolisernas brottsförebyggande uppdrag. I polisregion nord sker kontinuerlig samverkan med representanter för den samiska minoriteten inom ramen

för det brottsförebyggande uppdraget. Det finns ett behov av att arbeta förtroendeskapande gentemot den samiska minoriteten, på lokal, regional och nationell nivå.

Artikel 6

För information om relevant lagstiftning se punkt 9 och punkterna 20 och 21 i den nittonde till tjugoförsta rapporten.

För tillämpning av lagstiftning se punkterna 10–21 samt 32–37.

Artikel 7

Utbildning och lärande

175. Kursplanerna för de obligatoriska skolformerna (grundskola, specialskola, sameskola och grundsärskola) har reviderats och de nya kursplanerna ska börja gälla från och med hösten 2022. De nya kursplanerna innehåller nya skrivningar som bl.a. stärker innehållet när det gäller de nationella minoriteterna i Sverige. För närvarande pågår också en större översyn av samtliga ämnesplaner för gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning. Det finns också nya skrivningar i läroplanerna för flera skolformer som syftar till att stärka skolans arbete med att motverka olika former av intolerans, våld och förtryck. Sedan tidigare framgår av skollagen och läroplanerna att utbildningen inom skolväsendet ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.
176. Skolverket har även utarbetat stöd- och kommentarmaterial till de nya kursplanerna och läroplansändringarna vilka är avsedda att fördjupa lärarnas förståelse av de förändringar som har gjorts. Det finns även omfattande material som Skolverket tagit fram och som riktar sig till huvudmän och skolor. Materialet kan användas som stöd för personalens arbete mot kränkande behandling och är även avsett att fördjupa

personalens kunskap inom området t.ex. i syfte att främja ett mer systematiskt förebyggande arbete.

177. Skolverket har i uppdrag att under 2022 förbereda ett arbete med att stödja produktionen av, främja utvecklingen av och tillgången till läromedel inom nationella minoritetsspråk och i detta arbete samarbeta med relevanta aktörer. Regeringen anser att uppdraget behöver utökas för att även omfatta förskola och produktion av läromedel. Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel, som augusti 2021 lämnade sitt betänkande Läromedelsutredningen – Böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70), har bl.a. behandlat frågan om stereotyper i läromedel till exempel som gäller kön eller funktionsnedsättning. I betänkandet föreslås bl.a. inrättandet av en läromedelsnämnd och att en sådan nämnd bland annat ska utarbeta kvalitetskriterier. Betänkandet är remitterat och förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Kultur och information

178. FLH har i uppgift att vara ett nationellt forum som ska främja arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Myndigheten har särskilt till uppgift att informera om Förintelsen och kommunismens brott mot mänskligheten. Myndigheten ska sträva efter att stärka människors vilja att aktivt verka för alla människors lika värde. En väsentlig del av FLH:s verksamhet består av utställningar och program, utbildning och fortbildning. FLH tar kontinuerligt fram rapporter och samverkar aktivt med experter inom forskarvärlden. Myndigheten tar även fram olika typer av undervisningsmaterial. FLH:s största målgrupp är lärare och elever i skolan.
179. FLH har sedan 2019 drivit projektet DEMBRA tillsammans med Statens skolverk. DEMBRA står för demokratisk beredskap mot rasism, antisemitism och antidemokratiska attityder. Projektet syftar till en demokratisk skolkultur baserad på deltagande och kritiskt tänkande. Det innebär ett arbete med en ”hela skolan-ansats” med kompetensutveckling för lärare, skolledare och andra medarbetare på skolan. DEMBRA är utvecklat av det norska Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-Senteret). Som en följd av Sveriges

åtaganden på Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen har FLH åren 2022 och 2023 i uppdrag att tillsammans med Statens skolverk utveckla ett verktyg för systematiskt arbete med demokratistärkande insatser i skolväsendet, folkbildningen och inom andra delar av utbildning för vuxna.

180. Statens medieråd har mellan 2013 och 2020 haft i uppdrag genomföra kampanjen No Hate Speech Movement. Kampanjen hade mellan 2017 och 2020 till syfte att höja kunskapen om rasism och liknande former av fientlighet på internet bland barn och unga.

181. Statens medieråd har ett pågående uppdrag att, baserat på befintlig forskning och andra studier och med beaktande av gällande lagstiftning, identifiera metoder som kan motverka förekomsten av rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott på nätet bland barn och unga.

Övriga rekommendationer

Samråd och sakråd, särskilt om punkten 31 i kommitténs rekommendationer

182. Som en del av förberedelserna för Sveriges tjugofjärde och tjugofemte periodiska rapport har ett sakråd genomförts den 6 december med företrädare för delar av det civila samhället. Syftet med sakrådet var att ta del av expertkunskap och synpunkter från det civila samhället kring de frågor rapporten behandlar samt att informera om rapporteringsprocessen och Sveriges arbete mot olika former av rasism. Ett särskilt sakråd den 9 december med företrädare för ungdomsorganisationer genomfördes i syfte att ta del av deras särskilda expertkunskaper inom området. Minnesanteckningar från sakråd delas på regeringen.se.

Ratifikation av andra instrument, särskilt om punkten 28 i kommitténs rekommendationer

183. Sverige har inte gjort någon annan bedömning än den som beskrivs i punkten 156 i tjugoundra och tjugotredje rapporten. Det skydd som stadgas i konventionen för skydd av migrantarbetare och deras familjers rättigheter följer i huvudsak rättigheterna i andra konventioner Sverige ratificerat.

184. I mars 2018 fick en särskild utredare i uppdrag att kartlägga och belysa hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utredaren redovisade sitt slutbetänkande i november 2020. Gällande barnkonventionens artikel 2 om icke-diskriminering är utredningens bedömning bl.a. att diskrimineringslagen, tillsammans med straffrätten, utgör ett komplement till socialtjänstlagen, skollagen, hälso- och sjukvårdslagen och andra lagar som mer direkt kan hänföras till de rättigheter som omfattas av barnkonventionen. I diskrimineringslagen regleras också följderna av att förbudet överträds.

185. Sedan den 1 januari 2020 gäller barnkonventionen som svensk lag.

Ändring av artikel 8 i konventionen, särskilt om punkten 32 i kommitténs rekommendationer

186. Den svenska regeringen beslutade den 29 april 1993 att godta ändringarna. Den 17 maj 1993 deponerades godkännandet hos FN:s generalsekreterare i New York (SÖ 1995:23).

Informationsspridning, särskilt om punkten 35 i kommitténs rekommendationer

187. På regeringen.se finns utförlig information om arbetet med de mänskliga rättigheterna. På webbplatserna finns konventionstexter, information om individuella klagomålsförfaranden, Sveriges rapporter till FN:s övervakningskommittéer samt kommittéernas slutsatser och rekommendationer. Centrala dokument finns på svenska och engelska.